

11 Folkehøgskolene:
Færre søker
u-landslinjene

12 Norsk bistand:
Millionlønn til
helsetopper

24 Sør-Sudan:
Gammel kraftdrøm
vekkes til live

Jan Egeland:
– Nødhjelp er ikke
for amatører
Side 28

**ÅRETS
FAGBLAD
2013**

BISTANDSAKTUELT

NR 06 – SEPTEMBER 2013 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Frykter de blå-blå

Deler av norsk bistandsbransje frykter konsekvensene av en blå-blå regjering. Enkelte organisasjoner, blant dem Kirkens Nødhjelp, går langt i å fraråde velgerne å stemme på Høyre og Frp. – Organisasjonene foretar en navlebeskuende analyse, sier Frps stortingspolitiker Morten Høglund. **Side 2**

Flere bistandsorganisasjoner frykter at Erna og Siv i regjering kan bety lavere budsjetter til norsk miljøsatsing og fattigdomsbekjempelse ute i verden.

FOTO: SOLBERG, TROND

B-POSTABONNEMENT

Margaret (33) er vaskehjelp for flyktningene

Side 18

Aktuelt

– Det er ikke krigsskadene folk kommer inn med som er den største medisinske utfordringen i Syria i dag, sier Leger Uten Grensers Alexander Buchmann.

Les mer på side 14

Reformistene

Leder

For første gang på veldig mange år ligger det faktisk an til at stortingsvalget vil kunne medføre en kursendring i bistands- og utviklingspolitikken. Selv om Arbeiderpartiets valgkampmaskin ser ut til å ta igjen noe av det tapte i innspurten, peker meningsmålingene tydelig i retning av en borgerlig regjering.

Hovedkraften i denne regjeringen vil være Høyre, som – interessant nok – har lagt mye arbeid i å utvikle en egen, ny handels- og utviklingspolitikk. Denne politikken innebærer en ny kurs på flere områder: mer vekt på andre virkemidler enn bistand, en mer kritisk holdning til bredden og aktivitetsnivået i engasjementspolitikken, sterkere konsentrasjon om færre land og temaer i bistanden, et ønske om å stille sterkere betingelser om demokrati og menneskerettigheter.

I regjeringen vil vi sannsynligvis også finne et parti, Fremskrittspartiet, som er skeptisk til viktige elementer i rådende norsk utenrikspolitikk og som går inn for kraftige kutt i bistandsbudsjettet. Felles for de to blå-blå er at de nærer en skepsis til om dagens innretning av bistanden og årlig vekst i budsjettene gir tilfredsstillende resultater. Tilsvarende har begge partier en større tro på handelsliberalisering og investeringer som virkemiddel i fattigdomsbekjempelse enn de rødgrønne partiene.

Et hovedspørsmål for utviklingspolitikken kursdreining i en ny borgerlig regjering vil være hvem som skal sitte i den. Først og fremst om KrF og Venstre blir med eller ikke. KrF er i dag det eneste partiet i Norge som kan sies å ha bistand som en av sine hjertesaker. En viktig forskjell på KrF og Fremskrittspartiet er følgelig at det bare er førstnevnte som vil legge avgjørende vekt på dette politikkområdet når kompromisser skal etableres.

Med hjertesak-partiet KrF i regjering tror vi følgelig at Høyres reformvilje på området vil bli korrigeret i retning av status quo og et fortsatt høyt volum på norsk bistand. Ja, selv som støtteparti for et blå-blått alternativ tror vi KrF vil ha betydelig innflytelse på budsjettet. Uansett håper og tror vi at politisk realisme, det internasjonale samfunnets forventninger og fagmiljøenes innspill, vil bidra til at Norge fortsatt markerer seg som en progressiv kraft i internasjonal fattigdomsbekjempelse og miljøomsatsing. I den sammenheng er selve prosentmålet neppe det helt avgjørende.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Frykter følgene av blå-blå seier

I bevrende frykt for bistandskutt har den norske bistandsbransjen kastet seg på bølgen av parti-analyser før stortingsvalget. Enkelte organisasjoner går langt i å fraråde velgerne å stemme på Høyre og Fremskrittspartiet. **Av Gunnar Zachrisen**

Både Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, FN-sambandet, Forum for utvikling og miljø og Framtiden i våre hender har gjort egne eller «uavhengige analyser» av partienes utviklings-, bistands- og klimapolitikk. Av disse er kanskje Kirkens Nødhjelp den som aller tydeligst toner politisk flagg.

Organisasjonen har blant annet gjort sin egen analyse av partiprogrammenes omtale av ulike sider ved utviklingspolitikken. Den er ført i pennen av KNs «rådgiver i beslutningspåvirkning» Ingrid Westgaard Stolpestad, statsviter, eks-NRK-journalist og tidligere leder av KNs ungdomsorganisasjon Changemaker.

«De små»

KN konkluderer at det er de små partiene som har den beste utviklingspolitikken i dette valget – nærmere bestemt SV, Venstre og KrF.

«Disse partiene har en vesentlig mer uttalt politikk på flere politiske felt som er relevante for utvikling og har satt seg høyere mål enn det

andre partier har. Flere av disse partienes politikk samsvarer med Kirkens Nødhjelps anbefalinger på feltet. I den andre enden av skalaen finner vi Senterpartiet, Frp og Høyre», heter det i rapporten.

Hjelpeorganisasjonen er særlig skuffet over at Høyre ikke har satt seg høyere utviklingspolitiske mål i partiprogrammet, etter at partiet tok initiativ til debatt tidligere i år. KN viser til at Høyre har laget et eget utviklingspolitisk dokument, «men det er svært mye av politikken her som ikke gjenspeiles i partiprogrammet, og hverken partiprogrammet eller det utviklingspolitiske dokumentet har tydelige mål og forpliktelser», mener organisasjonen.

KN-rapporten munner ut i en tabloid-versjon av en karakterbok der småpartiene KrF, SV og Venstre kåres til de tre flinkeste i klassen, med henholdsvis 5+, 5 og 4+.

På organisasjonens hjemmeside er det hele koblet til «en valgomat», der velgerne selv kan teste ut hvilket parti de er mest enig i. Om dette er

KNs karakterbok

inkludert organisasjonens begrunnelser for karaktersettingen:

Kristelig Folkeparti: 5+

KrF har jevnt over en sterk og god bistands- og utviklingspolitikk. Spørsmålet er om de vil prioritere å løfte dette i en eventuell regjering. Og om de vil nå frem. En sterk femmer.

SV: 5

SV har et program som er jevnt over godt på de fleste områder. Kan i større grad anerkjenne utviklingslands behov for markedstilgang i rike land.

■ SYRIA

635

millioner kroner er det samlede humanitære bidraget fra Norge til Syria så langt i 2013.

■ UTVIKLING

Investeringsstudie

Utviklingsminister Heikki E. Holmås varslet på Norfunds sommerkonferanse at UD setter i gang en studie om forutsetninger for at norske investeringer skal ha en positiv utviklingseffekt. Dette ble foreslått av Kirkens Nødhjelp og Forum tidligere i år.

– For å skape verdier i utviklingsland kreves risiko-vilje, dristighet, arbeidsvilje og kreativitet, sa Holmås.

■ FN

Rekordantall nordmenn til FN

I år vil et rekordhøyt antall nordmenn sendes ut for å jobbe som junioreksperter for FN. Utenriksdepartementet bruker 75 millioner kroner årlig på dette.

– Vanligvis har vi til en hver tid mellom 70 og 80 junioreksperter utplassert i forskjellige FN-organisasjoner. Men mot slutten av året kan det bli så mange som 100, forteller Torgal Ståhl, seniorrådgiver for rekrutteringsseksjonen i Utenriksdepartementet.

eksakt vitenskap eller en samling relativt ledende spørsmål overlater vi til leserne å bedømme.

Redd Barna

En annen av de store norske humanitære organisasjonene, Redd Barna, er litt mer tilbakeholden med å gå inn i «politisk kommentar»-rollen. I stedet for å dele ut karakterer selv, har barneorganisasjonen gitt byrået Vista Analyse konsulenthonorar for å analysere mulige konsekvenser for norsk bistand av et regjeringsskifte. Fokuset er følgelig på de borgerlige partiene.

Analysen baserer seg både på partidokumenter og partienes alternative forslag under budsjettbehandlingen på Stortinget.

Slik er hovedpunktene i de borgerlige partienes bistandspolitikk, ifølge Vista Analyse.

Høyre:

Høyre ønsker på sikt å begrense bistanden til 20-40 land (mot over 100 i dag) og konsentrere tradisjonell bistand om Afrika.

Støtte til demokrati og menneskerettigheter skal ha høy prioritet.

Denne typen bistand skal også kunne gis til land utenfor Afrika.

Høyre ønsker økt resultatstyring og forplikter seg ikke til en bistand på 1 prosent av brutto nasjonalinntekt.

Høyre ønsker å vri bistand bort fra land med en negativ demokratisk utvikling.

Høyre foreslår økt satsing på jenters utdanning i Afrika. Derimot vil partiet redusere støtten til Asia, Latin-Amerika og FN-organisasjoner som får lav score i evalueringer.

Høyres forslag innebærer en netoreduksjon i bistandsbudsjettet på cirka 670 millioner kroner sammenlignet med de rødgrønnes 30,2 mrd. kroner.

Fremskrittspartiet:

Frp ønsker på sikt å avvikle norsk bistand og erstatte den med økt handel med utviklingsland. Partiet har en rekke forslag til tiltak for å fremme samhandel med utviklingsland innenfor rammen av en demokratisk markedsøkonomi, blant annet å fjerne toll på alle varer fra utviklingsland.

Frp vil blant annet halvere bistanden til Afrika (stikk i strid med Høyres

Flere av bistandsorganisasjonene vil føle seg tryggere dersom KrFs Knut Arild Hareide deltar i en ny borgerlig regjering. Et parløp mellom Erna Solberg og Siv Jensen er det som skaper størst frykt for endring.

FOTO: NTB SCANPIX / MARTE CHRISTENSEN

opplegg, red.anm.), fra 2,2 til 1,1 mrd. kroner. I tillegg vil partiet også halvere overfor Asia og redusere overfor Midtøsten, Latin-Amerika, Verdensbanken og FN-organisasjoner.

Partiet vil derimot øke støtten til nødhjelp og humanitær bistand og menneskerettigheter med 90 millioner kroner.

Støtten til sivil samfunn og demokratiutvikling, posten der norske bistandsorganisasjoner mottar sin statsstøtte, reduseres med 725 millioner kroner.

Partiets samlede kutt på bistandsbudsjettet for 2013 beløper seg til i alt 7,5 mrd. kroner.

Kristelig Folkeparti:

KrF ønsker å styrke norsk bistand og foreslår å øke den samlede bistandsrammen med 305 millioner kroner. Partiet er særlig opptatt av å styrke utdanningsbistanden og støtten til Afrika. Unicef, sivil samfunn og bekjempelse av neglisjerte tropiske sykdommer er andre hjertesaker.

Venstre:

Venstre vier bistandsområdet lite oppmerksomhet i sitt alternative

statsbudsjett. I forslaget omprioriterer Venstre 100 millioner kroner, som tas fra den bilaterale støtten til Latin-Amerika og gis til nødhjelp og humanitær bistand, næringsutvikling og UNESCO.

Partiet forplikter seg til 1 prosent av BNI til bistand.

Konsekvenser

I sin konklusjon om mulige konsekvenser for bistanden av et regjeringsskifte tar analysebyrået utgangspunkt i at Høyre og Frp «får gjennomslag for sin bistandspolitikk med enkelte modifikasjoner». Det vil gi følgende sannsynlige konsekvenser:

- At bistanden opprettholdes på et forholdsvis høyt nivå, men under 1 prosent av BNI.
- En markant konsentrasjon og vridning av bistand mot Afrika, på bekostning av Latin-Amerika, Asia og Europa. Med en betydelig økning i bistanden til Afrika, vil særlig utdanning bli et satsingsområde.
- En vridning av bistand bort fra land med svake demokratier eller stater med negativ demokratisk

Venstre: 4+

Venstre har et sterkt program på mange områder, men skuffer på noen felt – for eksempel kunne partiet vært mer konkrete på tiltak innen internasjonal skattelegging. En sterk firer.

Arbeiderpartiet: 3

Arbeiderpartiets program legger opp til en del gode utviklingspolitiske tiltak på bistand, men tiltakene er tidvis lite konkrete. Arbeiderpartiet skuffer særlig på internasjonal skatteflukt.

Senterpartiet: 3–

Senterpartiet har dessverre en lite konkret politikk på utvikling, og setter for eksempel ikke et prosentmål for bistanden. En svak treer.

Høyre: 3–

Høyre er den store skuffelsen, særlig siden Høyre har gått høyt på banen i den utviklingspolitiske debatten i forkant av valget. Tiltakene er lite konkrete, og sentrale temaer som skatteflukt og u-landsgjeld er utelatt fra programmet. En svak treer.

Fremskrittspartiet: 2

Frp har et svært svakt program sett med utviklingspolitiske briller. Særlig alvorlig er det at de ikke anerkjenner menneskeskapte klimaendringer.

KN har vurdert: samstemthet mellom ulike politikkområder, våpeneksport, klima og energi, handel og matsikkerhet, holdninger til uansvarlig lånepolitikk og internasjonale finansinstitusjoner, forvaltningen av Oljefondet, spørsmål rundt åpenhet og hemmelighold i næringslivet og, sist men ikke minst: bistand.

4 Tema: Valg

utvikling. Her er enkelte afrikanske land utsatt. Flere norske samarbeidsland – som Angola, Etiopia, Liberia, Mosambik, Nigeria og Uganda – risikerer bistandskutt ved et regjeringsskifte.

- Støtte til demokrati og menneskerettigheter, nødhjelp og næringsutvikling i land med demokratisk utvikling.
- Miljø og energi er ikke et prioritert område for opposisjonspartiene, og det virker sannsynlig at de vil enes om en betydelig reduksjon i miljø- og energi-satsingen.
- Høyre og Frp er innstilt på å redusere bistanden til FN-organisasjoner som ikke kan vise til effektivitet og gode resultater. Det samme er Venstre. Høyre, KrF og Venstre er opptatt av å styrke visse FN-institusjoner.

ForUM

Paraplyorganisasjonen Forum for Utvikling og Miljø (ForUM) har på sin side foretatt en rundspørning blant partiene om utviklingspolitiske temaer.

ForUM fastslår at det er stor avstand i partienes syn i bistands- og utviklingspolitikken, men at det på en del områder også er en bred enighet. Alle partiene vil at Norge skal føre en utviklingspolitikk som bidrar til å redusere økonomiske forskjeller og fremme omfordeling.

ForUM mener det er gledelig at det er tverrpolitisk enighet om at Norge skal avvikle bruk av skatteparadis for norske selskaper. Men de to største partiene Høyre og Arbeiderpartiet vil ikke anvende «det viktigste redskapet vi har for nettopp å sikre åpenhet om kapitalstrømmer»; land-til-land-rapportering for alle sektorer.

Statens Pensjonsfond Utland, bedre kjent som Oljefondet, er et annet tema. Alle partiene, med unntak av Høyre, sier «ja» til at Norges Bank må bli mer åpen og dokumentere hvordan de utøver sitt aktive eierskap i selskaper som er definert som problematiske med tanke på miljø og arbeidstaker- og menneskerettigheter. Høyre mener dagens praksis fungerer bra, og at det i noen tilfeller oppnås mer ved

fortrolig kontakt med selskaper enn gjennom «aktivistisk, åpen kritikk».

ForUM ser det som positivt at alle småpartiene – Rødt, SV, MDG, V og KrF – vil jobbe for å redusere egne nasjonale klimautslipp med 40 prosent innen 2020, og dermed gå lengre enn klimaforliket. Ap, Senterpartiet og Høyre vil holde seg til klimaforlikets mål om å kutte globale utslipp med 30 prosent, hvor 2/3 av kutt skal tas hjemme. Alle partiene, unntatt FrP, går inn for å opprettholde bidragene til internasjonal klimafinansiering, skriver ForUM.

Atlas-alliansen

«Kjerringa mot strømmen» i feltet av blå-blå-skeptiske politiske analytikere er Atlas-alliansen. Organisasjonen har bedt de politiske partiene svare på ti krav for å løfte og inkludere funksjonshemmedes rettigheter. – Fremskrittspartiet er det eneste partiet som spesifikt sier de vil støtte en markert økning, fra 1 prosent i dag til 5 prosent, fastslår Atlas-alliansen daglige leder Morten Eriksen. ■

Les mer:

- Kirkens Nødhjelp har gitt partiene karakterer på utviklingspolitikk: www.nca.no
- ForUM har spurt og kartlagt ulike sider ved norsk utviklingspolitikk: www.forumfor.no
- Redd Barna viser gjennom rapporten «Hvem skal få?» konsekvensene av partienes bistandspolitikk: www.reddbarna.no
- FN-Sambandet har laget en guide til partienes internasjonale politikk
- WWF Norge har testet partiene på 12 viktige miljø saker: www.wwf.no
- Framtiden i våre hender har vurdert partienes klimapolitikk: www.fivh.no
- Atlas-Alliansen har vurdert partienes programmer i forhold til funksjonshemmede: www.atlas-alliansen.no

– Navlebeskuende analyse

HØYRE OG FRP er kritisk til bistandsorganisasjonenes «uavhengige» valganalyser. Frp tolker valganalyse-iveren som en navlebeskuende frykt for partier som kan tenke seg å kutte i organisasjonenes overføringer på bistandsbudsjettet.

– Dette er ikke uavhengige vurderinger av hvilke partier som har den beste utviklingspolitikken. Bistandsorganisasjonene mottar opp mot 90 prosent av sin støtte fra det offentlige. En rekke forskningsrapporter viser at dette har negative konsekvenser for effektivitet, nøytralitet og innovasjon i bistanden, sier Frps medlem i utenrikskomiteen, Morten Høglund.

Han karakteriserer norske bistandsorganisasjoner som «ekstremt navlebeskuende». – Få andre utviklingspolitiske temaer vekker større debatt hos bistandsorganisasjonene enn forslag som kan reduseres deres overføringer fra det offentlige, sier Høglund.

– Dette er for så vidt et ryddig analysearbeid fra Kirkens Nødhjelp sin

side, ut fra et sett kriterier. Men KN kommer til kort når de belønner de partiene som velger å være svært detaljerte i sine politiske programmer, sier Høyres handels- og utviklingspolitiske talsmann Peter S. Gitmark.

Han sier at «terningkast» utfra detaljformuleringer er en problematisk måte å vurdere politiske programmer.

– Høyres program er mer kortfattet enn en del andre, men omhandler prinsipper og staker ut en politisk retning, sier Gitmark.

Han mener selv at Høyre har den mest gjennomarbeidede og framtidrettede utviklingspolitikken av alle partiene, og er svært uenig i at Høyre karakteriseres av Kirkens Nødhjelp som «den store skuffelsen». Partiet får en svak treer i KNs karakterbok.

– Jeg ser at vi er uenige om vektleggingen av 1-prosentmålet, at vi er delvis uenige om norske våpensalg, men at vi egentlig i hovedsak er enige om skatteflykt-problematikken, sier Gitmark.

Dette mener partiene

Arbeiderpartiet

Fremskrittspartiet

Høyre

	Arbeiderpartiet	Fremskrittspartiet	Høyre
Bistand	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil holde bistanden over én prosent av brutto nasjonalinntekt. Vil styrke sivilsamfunnet i fattige land og ønsker at bistanden skal bidra både til vekst og fordeling. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil trappe ned bistanden, og konsentrere den om land som vil åpne for frihandel, oppheve prisreguleringer og balansere offentlige budsjetter. Bistanden konsentreres om utvikling av næringsliv og formalisering av eiendomsrett. Krav til egenandeler for frivillige organisasjoner. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil begrense bistanden til 20–40 land, konsentrert om Afrika. Prioriterer utdanning. Forplikter seg ikke til én-prosentmålet. Vil kutte bistand til land som ikke ivaretar demokrati og menneskerettigheter på en tilfredsstillende måte. Vil kutte i informasjonsstøtten til frivillige organisasjoner og fremme åpenhet om organisasjonenes pengebruk.
Statens pensjonsfond utland	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ingen særskilt politikk for å bruke pensjonsfondet til utviklingsformål. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ønsker et eget investeringsfond for investeringer i utviklingsland og for investeringer i fornybar energi. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ingen særskilt politikk for å bruke pensjonsfondet til utviklingsformål.
Klima og miljø	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil opprettholde klima- og skoginitiativet og vurdere å øke satsingen dersom positiv utvikling fortsetter. Satse på utvikling av fornybar energi i utviklingsland 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Mener det norske klima- og skoginitiativet gir «feil insentiver» og vil heller at private er drivere av dette arbeidet 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil opprettholde klima- og skoginitiativet og støtte tiltak mot global avskoging, også utover forpliktelsene i klimaforliket.
Handel	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil gi flere land toll- og kvotefri markedsadgang. Arbeide for en ny, utviklingsorientert WTO-avtale. Redusere handelsvridende intern støtte i industrialiserte land og arbeide for et forbud mot eksportsubsidier i WTO. Utvide EFTAs nettverk av frihandelsavtaler til nye land med voksende markeder, blant annet i Afrika. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nulltoll for varer fra utviklingsland. Flere bilaterale handelsavtaler for å sikre frihandel. Redusere norske tollsatser. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Større markedsadgang til utviklingsland. Vil styrke frihandel som motor for utvikling, og jobbe aktivt for at WTO-forhandlingene gjenopptas og en ny internasjonal frihandelsavtale fremforhandles.
Skatt og finans	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil ha globale skatter som begrenser de negative virkningene av globaliseringen og skaper globale omfordelingsmekanismer. Være en pådriver for gjeldssanering og nye finansieringsformer for utvikling. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil gi gjeldsslette til land som arbeider mot korrupsjon og for demokrati og markedsøkonomi. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vil utrede mekanismer som allerede finnes før det etableres nye internasjonale skatter.

Bistandsaktuelt presenterer her noen sentrale punkter i de politiske partienes utviklingspolitikk. Vi har forsøkt å vise fram noe av det som skiller partiene fra hverandre. Vi tar forbehold om at partienes utviklingspolitikk er mer omfattende enn det som framgår av denne oversikten.

om utviklingspolitikk

Kristelig Folkeparti

■ Vil øke bistanden ut over én prosent av brutto nasjonalinntekt, særlig utdanning og støtte til Afrika. Vil opprettholde eller øke in-formasjonsstøtten, og sikre frivillige organisasjoner en fortsatt viktig rolle i norsk bi-stand. Utgifter til flyktninger i Norge skal ikke regnes med i én-prosentmålet.

■ Vil at én prosent av oljefondet skal investeres i fattige land. Presiserer at dette ikke skal regnes som bistand.

■ Klima- og skoginitiativet, skal komme i tillegg til én-prosentmålet for bistand. Redusere Norges utslipp av klimagasser med 80 prosent innen 2050, og samtidig påta oss å finansiere utslippsredu-serende tiltak i utviklingsland. Arbeide for en internasjonal skatt på fossilt brensel og avvikling av subsidier til fossilt brensel.

■ Vil arbeide for en WTO-avtale som gir fattige land adgang til rike lands mar-keder, samtidig som de kan beskytte sine egne markeder. Tollfritak for flere lavinntektsland.

■ Vil jobbe for en internasjonal skatt på finanstransaksjoner og utveksling av in-formasjon for å sikre effektiv skattlegging av flernasjonale selskaper. Styrke Skatt for utvikling-programmet.

Miljøpartiet de Grønne

■ Vil at Norge skal ta et større internasjonalt ansvar, både økonomisk og politisk. Sier ikke noe om én-prosent-målet. Vil gi mer driftsstøtte og mindre prosjektstøtte til frivillige organisasjoner, for å unngå statlige føringer på deres arbeid.

■ Vil målrette «en betydelig del» av oljefondet til forskning og investering innen energi, infrastruktur, klimatilpasning og grønt næringsliv i fattige land. Vil ha bærekraftsmål i tillegg til avkastningsmål for pensjonsfondet.

■ Nødhjelp skal også rettes mot forebyggende klima-tilpasningstiltak. Jobbe for å rette FNs avskogingsprogram REDD og Energy + inn mot re-elle kutt i klimagassutslipp, og for at satsingene skal styres lokalt. Arbeide for at klima-flyktninger får flyktning-status etter FNs flyktning-konvensjon. Norge skal avstå fra å delta i internasjonale klimavotesystemer.

■ Lavinntektsland må kunne beskytte sine egne marke-der, særlig matproduksjon og nystartede industrier. Rett til mat og matsuverenitet og FNs konvensjon om biologisk mangfold må ligge til grunn for alle handelsav-taler. Vil jobbe for å ta mat og landbruk ut av WTO. Utrede å la prinsippene for Fairtrade gjelde for alle importvarer.

■ Internasjonale skatter på interkontinental flytrafikk, internasjonale finanstran-saksjoner og våpenhandel, til inntekt for FN. Arbeide for å redusere gjeldsbyrden til lav-inntektsland, en global avtale om informasjonsutveksling om skatteparadis og forby statlige virksomheter å ope-rere i skatteparadis.

Senterpartiet

■ Tallfester ikke noe mål for bistandsnivået. Ønsker ut-jevning både i og mellom land, og gi støtte til sivilsamfunnet i utviklingsland. Minst ti pro-sent av bistandsbudsjettet skal gå til landbruk.

■ Vil stramme inn formuleringer om at oljefondet ikke skal investere i miljø- eller klimaskadelig virksomhet.

■ Vil opprettholde klima- og skoginitiativet. Vil arbeide for sterke internasjonale klimaavtaler og styrke landbruksbistanden som et klimatiltak. Hoveddelen av norske klimakutt skal tas innenlands.

■ Vil styrke lands mulighet til å beskytte egen matpro-duksjon, og importere mer landbruksvarer fra de minst utviklede landene. Vil «støtte de fattiges interesser» i WTO og gå imot liberalisering av naturressurser, viktig infra-struktur, kommunikasjon og sentrale offentlige tjenester. WTO må anerkjenne alle lands rett og plikt til egen matproduksjon.

■ Arbeide for internasjonal beskatning av multinationale selskaper.

Sosialistisk Venstreparti

■ Vil bruke mer enn én pro-sent av brutto nasjonalinn-tekt på utviklingspolitikk, og har som mål at utviklingspo-litikken skal bidra til omfor-delning. Utgifter til flyktninger i Norge skal gå over andre budsjettposter.

■ Vil investere mer i utvi-klingsland på en måte som både skaper fordeling og kommer fattige mennesker til gode. Oljefond og statlige selskaper må ikke inves-tere i aktiviteter som skader regnskog eller sårbar natur. Styrke Etikkrådet. Kreve regnskapsrapportering på land-for-land-nivå for sel-skaper fondet investerer i.

■ Vil trappe opp regn-skogssatsingen til minst tre milliarder kroner i året. Vil arbeide for en internasjonal «karbontoll» for handel med varer fra industrialisert land som ikke har forpliktet seg til utslippsreduksjoner. Vil styrke menneskerettigheter og klima innenfor den grønne utviklingsmekanismen (CDM). Arbeide mot subsidier til fossilt brensel.

■ Ingen handelsavtaler skal inneholde punkter om intel-lektuell eiendomsrett som går lenger enn WTOs avtaler. Fattige lands hand-lingsrom til å utforme egen politikk og beskytte egne interesser må ivaretas i alle handelsavtaler. Miljø, faglige og sosiale rettigheter skal gå foran WTO-regelverket.

■ Vil innføre internasjonale finanskatter til inntekt for globale fellesgoder. Vil på-legge flernasjonale selskaper land for land-rapportering og bekjempe skatteparadis. Arbeide for en internasjonal konvensjon for finansiell åpenhet, og for at illegitim gjeld slettes både i Norge og internasjonalt.

Rødt

■ Mener at bistanden «gjer-ne kan økes». Bistanden bør hovedsakelig være bilateral, og prioritere land som bryter med markedsliberalismen. Vil avvise «næringslivsstøtte kamouflert som u-hjelp».

■ Vil avvikle SPU «i dagens form», og investere kraftig i fornybar energi og infra-struktur i Norge og andre land.

■ Har ikke programfestet noe om klima- og regn-skogsinitiativet, men mener at Norge har råd til å gi mer. Vil følge opp at pengene virkelig blir brukt til å bevare regnskog. Fjerne markeds-mekanismene fra klimafeltet og heller jobber for politiske løsninger. Avvikling av kvote-handel med klimagassutslipp.

■ Vil melde Norge ut av WTO.

■ Vil skattlegge aksje-, finans- og valutatransaksjo-ner, samt børshandel. Slette gammel gjeld til land som sliter med stor gjeldsbyrde.

Venstre

■ Vil bruke minst én prosent av brutto nasjonalinntekt på bistand, og øke andelen øremerkede midler til sivil-samfunnet i utviklingsland. Budsjettstøtte skal i større grad knyttes til betingelser om åpenhet, i mindre grad til politikk.

■ Vil fjerne geografiske be-grensninger på fondets inves-teringer. Vil sette av kapital til investeringer i klimavenn-lige prosjekter og selskaper som kan bidra til bærekraftig vekst i utviklingsland. Styrke Etikkrådet. Sikre at Oljefon-det ikke investerer i bransjer og bedrifter som aktivt mot-arbeider norske miljømål.

■ Vil opprettholde klima- og skoginitiativet. Jobbe for internasjonal klimaavtale som stiller strengere krav til industriland, samtidig som internasjonale forpliktelser også må gjelde utviklings-land. Evaluere ordningen med kjøp av klimavoter.

■ Fri import fra alle lavinn-tektsland og lavere mel-lomtinntektsland. Vil jobbe for en ny WTO-avtale, og om nødvendig gjøre innrøm-melser på norske tollsatser for å oppnå dette. Avvikle alle norske eksportsubsidier.

■ Vil ha internasjonale reguleringer mot skattepara-diser og for en mer rettferdig beskatning av internasjonale selskaper. Støtte oppbygging av skattemyndigheter i utvik-lingsland. Vil ha internasjonal gjeldsslettemekanisme og regler for ansvarlig långivning. Vil finansiere FN gjennom glo-bale avgifter på internasjonal fly- og båttransport.

Kilder: Partienes arbeidsprogrammer for perioden 2013–2017, egne utviklingspolitiske dokumenter og resolusjoner der dette er relevant, Kirkens Nødhjelps rapport «Globalt valg 2013», Rorg-rapporten «De borgerlige og utviklingsdebatten», Redd Barna-rapporten «Hvem skal få? Partienes forslag til statsbudsjettet 2013 og konsekvenser for bistanden», spørsmål til partiene fra WWF-Norge og Rorg-samarbeidet.

6 Tema: Valg

Venstresiden i Latin-Amerika fikk økt bistand under de rødgrønne. Med en blå-blå regjering kan det bli mindre norsk støtte. Bildet er fra Guatemala. FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

KrF vil bremse blå reformiver

Mer kontroll og færre land som mottar norsk bistand. Det blir resultatet om Norge får en blå-blå regjering etter valget 9. september. Men er KrF med på laget, vil det bremse de borgerliges endringsiver, mener forskere. **Av Anne Håskoll-Haugen**

En regjering med Høyre og Fremskrittspartiet vil bety endringer for norsk bistand: Færre bistandsland og en slutt på den årlige budsjettveksten, vil være det mest merkbare. Men de tre forskerne Bistandsaktuelt har snakket med er alle enige om at hvis Kristelig Folkeparti får være med å bestemme, vil norsk utviklingspolitikk mest sannsynlig følge i samme spor som tidligere.

Vi har stilt spørsmålet:

Hva mener du en borgerlig regjering vil ønske eller våge å endre på i utviklingspolitikken?

Asle Toje, utenrikspolitisk forsker og kommentator:

– Hvis det blir en blå regjering hvor også Kristelig Folkeparti er med, vil det trolig ikke bli noen nevneverdige endringer. KrF er ikke et reformistisk parti og vil mest sannsynlig intensivere gjeldende politikk.

– Med Høyre og Fremskrittspartiet alene i regjering blir det mer interessant. Begge partiene er inspirert av svensk bistandspolitikk og vil min-

ske antall bistandsland. Jeg ser ingen grunn til at de ikke vil klare å gjennomføre dette, på samme måte som det allerede er gjort i Sverige og Danmark. Høyre vil antagelig ikke redusere bistanden nevneverdig, men nota bene; de vil ikke fortsette den ukontrollerte veksten i bistandsbudsjettet, slik vi har sett de siste 20 årene. Frp vil ikke nødvendigvis investere mye politisk kapital i å redusere bistandsbudsjettet, men vil antagelig forsøke å snu «do no harm»-prinsippet på hodet: Ingen prosjekter vil bli startet opp med mindre man kan godtgjøre at det ikke vil få negative konsekvenser for mottagerne. Frp vil sørge for at det blir lagt vekt på revisjon og evaluering i en skala vi aldri tidligere har sett. Det vil bli brukt mye mer penger på dette enn tidligere.

– I en regjering der også KrF er med, vil sistnevnte parti helt klart kjempe for å få utviklingsministerposten. For Frp er andre poster viktigere. Høyre anser utenriksministerposten som den viktigste, og vil kjempe mer for den enn for å få utviklingsministeren.

Benedicte Bull, førsteamanuensis på Senter for utvikling og miljø, og leder for Norlarnet.

– At Frp og Høyre ikke vil forplikte seg til å gi én prosent av BNP til bistand, kan bety et kutt i bistanden. Men jeg tror ingen enkeltsektorer som helse eller utdanning vil ryke. Til det er interessegruppene for sterke. Høyre vil dessuten gi mer til multilaterale organisasjoner, og det vil begrense dramatiske endringer. Latin-Amerika vil nok se redusert bistand, men mottar i utgangspunktet bare rundt fem prosent av norsk bistand, så det vil ikke ha stor betydning for budsjettet.

– Særlig Høyre legger vekt på å stille sterkere krav til demokrati og menneskerettigheter i landene som skal motta bistand. Men jeg har vanskelig for å se hvordan det skal fungere i praksis, etter som de samtidig vil konsentrere bistanden til Afrika som har de største demokrati- og menneskerettighetsutfordringene i utgangspunktet. Ironisk nok er mye av bistanden til Latin-Amerika, som nå foreslås kuttet, rettet mot menneskerettigheter og demokrati.

– Det blir større vekt på handelsliberalisering og investeringer som utviklingspolitisk virkemiddel. Det kan bety økt vekt på Norfund. Men mange av de handelspolitiske tiltakene som foreslås er i stor grad allerede gjennomført. Programmer og uttalelser fra opposisjonen er i det hele tatt preget av å lansere gammel

politikk som ny. Det gjelder Høyres vektlegging av å se på helheten i utviklingspolitikken, samt formuleringer om evaluering av bistanden. Jeg tror Høyres forslag om å slå sammen handels- og utviklingsministerposten lett kan ryke når ministerkabalens skal legges.

Arne Strand, forskningsleder på Christian Michelsens Institutt

– Samansetjinga av ei borgerleg regjering vil vere heilt avgjerande for utforminga av utviklingspolitikken. Her er det meir enn dette politikkområdet som vil vere oppe for forhandling, og dermed mogeleg at saker som enkeltparti vektlegg i valkampen vert tona ned. Med utgangspunkt i at Høgre vert det største partiet er det grunn til å tru at det ikkje vert noko sterk reduksjon i bistandsvolumet, om det då ikkje vert ei rein regjering utgått av Høgre og Framstegspartiet. Heller ein reduksjon i talet av samarbeidsland.

– Eg vil tru at miljø- og skogsatsinga vil verte kritisk vurdert, men ikkje nødvendigvis få dei store kutt. Men det avheng igjen av samarbeidspartnarar. Venstre og KrF vil vere meir positive til ei vidareføring enn det Framstegspartiet no signaliserar. Den økonomiske støtta til FN vil nok også kome opp for fornya debatt med eit styrka Framstegsparti, men vil i større grad vere verna om Kristeleg Folkeparti kjem i forhandlingsposisjon. ■

Asle Toje

Arne Strand

Benedicte Bull

utviklingshuset

Kom deg ut av klasserommet!

La elevene dine lære mer om utviklings samarbeid, samfunnsbygging og menneskerettigheter på Utviklingshuset.

Bli minister for én dag i **UtviklingsLab**, prøv dere i **UtviklingsLøypa** eller lær mer om menneskerettigheter og forbrukeransvar i **Human Rights/ Human Wrongs**.

UtviklingsLab. Foto: Eirik Urke

Vi tilbyr også **foredrag** om norsk bistand og utviklings samarbeid. Foredragene formes etter publikum og er først og fremst rettet mot elever og studenter, men kan også tilpasses andre grupper.

Informasjon og påmelding finner du på

 www.utvikling.no

 facebook.com/utviklingshuset

Kulturnatt på Utviklingshuset

13. september holder Utviklingshuset åpent under Kulturnatt i Oslo. Da kan du oppleve musikk fra Vest-Afrika og Sør-Afrika. Ibou Chissokho og Bafana Nhlapo holder tre minikonsert Kl. 20.00, 21.00 og 22.00. Frem til kl. 23.00 er husets faste utstilling åpen for publikum, og vi viser kortfilmer om resultater av norsk bistand.

Bafana Nhlapo

Utviklingshuset er Norads informasjons- og opplevelsessenter om bistand og utvikling. Du finner oss i Oslo sentrum ved trikkestoppet Aker Brygge.

Brynjulf Bulls plass 2 | post@utvikling.no | telefon 954 52 000

 Norad

8 **Aktuelt**

Hva er så viktig med info-støtten?

Høyre vil halvere støtten til organisasjoner som informerer om norsk utviklingspolitikk og om forhold i landene i Sør. Mange små organisasjonene skjelver i buksene, kuttene vil trolig ramme dem hardt. Men hva er det egentlig de gjør som er så viktig?

Av **Anne Håskoll-Haugen**

Blant stabler av rapporter, bøker og brosjyrer sitter Anja Bakken Riise på et lite kontor midt i Oslo sentrum. Veggene er tapetsert med plakater av Carl I. Hagen som plutselig har blitt sanger i dansebandet «Carl Ivar's». Med seg i gruppen har han Jonas Gahr Støre og Abid Raja som gliser i hvite dresser og rosa skjorter. I store, fete typer står det: «Tenk om politisk engasjement var forbudt?»

– Da ville Carl, Jonas, Abid, Inga Marte og Erna spilt i danseband, ler Riise. Hun er leder av Studentene og akademiskernes internasjonale hjelpefond (Saih) som står bak kampanjen «Carl Ivar's» som ble lansert i 2012. Meningen med å kle topp-politikerne i hvite dresser og la dem bli artister i et danseband, var å få oppmerksomhet rundt de mange studentene som

blir drept og torturert fordi de engasjerer seg politisk.

Radiatorer til kalde nordmenn

Årets kampanje «RadiAid – Africa for Norway» gikk som en farsott over landet tidligere i vår; musikkvideoen med afrikanere som samler sammen gamle radiatorer til forfrosne nordmenn som lider under den arktiske vinteren, mens de synger: In Norway kids are freezing. It's time for us to care, there's heat enough for Norway, if Africans would share.

– Videoen har blitt sett over 2,5 millioner ganger på YouTube. Den er sendt på tv-kanalene BBC, Al Jazeera og Deutsche Welle, blitt brukt i undervisningen på anerkjente London School of Economics og av lærere på skoler her i Norge. Jeg har ikke tall på hvor mange e-poster jeg har fått hvor folk har fortalt at de har fått et helt nytt syn på bistand etter å ha sett videoen, forteller Riise.

– Og disse kampanjene er resultatet av informasjonsstøtten dere får fra Norad?

– Ja, mesteparten av finansieringen kommer fra info-støtten. I tillegg lager vi rapporter og informasjonsbrosjyrer om tilstanden for studenter i de seks landene vi jobber i. Rapportene blir brukt som kilde både av politikere, studenter og i undervisning. Informasjon vi

Anja Bakken Riise, SAIH

har fremskaffet har også blitt del av partiprogrammene til blant andre SV, Venstre og Høyre, og blitt brukt av FN, forklarer Riise.

– Kan ikke nå alle

Saih jobber for å bedre studenter og akademiskernes vilkår i Nicaragua, Sør-Afrika, Colombia, Zambia, Zimbabwe og Bolivia. De har åtte ansatte og ni lokallag med til sammen rundt 200 frivillige på universiteter og høyskoler. Saih mottok 950 000 kroner i informasjonsstøtte fra Norad i 2012. I tillegg får de prosjektstøtte, og samler inn rundt syv millioner kroner årlig fra norske studenter.

– Hva er det som er så viktig med info-støtten når dere både samler inn store beløp, og får støtte til bistandsprosjekter fra Norad?

– Med støtten har vi muligheten til å opplyse folk her hjemme om hva vi jobber med. Pengene vi samler inn og prosjektpenger fra Norad går jo først og fremst til bistandsprosjektene våre og lønn til de ansatte. Studenteres rettigheter er kanskje et smalt tema, men ikke mindre betydningfullt for det. Det er utrolig viktig at nordmenn får en forståelse for hvordan bistand fungerer og hva som er situasjonen i andre land. Hvis

«Det er utrolig viktig at nordmenn får en forståelse for hvordan bistand fungerer og hva som er situasjonen i andre land.»

mange bryr seg, er det lettere å presse politikerne.

– Men det er sikkert mange som aldri har hørt om verken Carl Ivars, RadiAid eller noe av det andre dere har laget?

– Det er det sikkert. Vår målgruppe er først og fremst studenter og akademikere, og jeg tror flertallet av dem har lagt merke til kampanjene. I tillegg vil jeg påstå at informasjonsstøttens mål om at «hele befolkningen» skal informeres er urealistisk. Forskjellige organisasjoner når forskjellige folk. Vi når mange til å være så små. ■

Informasjonsstøtten

■ 91 millioner kroner 2012, forvaltes av Norad. Fordeles på om lag 80 organisasjoner. Formålet er å informere om norsk utviklingspolitikk og om forhold i landene i Sør. Pengene brukes blant annet til kampanjer, rapporter og informasjonsmaterieil. Høyre ønsker å halvere støtten.

Har du hørt om disse kampanjene før?

81 organisasjoner, de fleste av dem små, mottok informasjonsstøtte i 2012. Pengene skal brukes til å informere folk flest om norsk utviklingspolitikk og om forhold i landene i Sør. Får de det til? Her er noen eksempler på kampanjer.

Foreningen for Internasjonale Vannstudier (FIVAS)

arbeider for å kartlegge konsekvenser av vannrelaterte prosjekter, og sikre tilgang til vann og sanitærtjenester i Sør. De mottok 1,4 millioner kroner i informasjonsstøtte i 2012:

– FIVAS' mest synlige bidrag er kampanjen «Blå oktober». Det er en

årlig internasjonal kampanje som har satt fokus på vann som menneskerettighet. I 2012 ble retten til vann og sanitær vedtatt ved konsensus på FN-toppmøtet i Rio. Motstand mot privatisering av vann tjenester er sentralt for FIVAS, og vi løftet dette i den norske forhandlingsposisjonen opp mot Rio. Henvisninger til privatisering ble tatt ut av slutt-dokumentet fra dette toppmøtet.

Jonas Ådnøy Holmqvist, daglig leder i FIVAS

Fredslaget jobber med å begrense vold og med ikkevoldelig håndtering av konflikter nasjonalt og interna-

Gina Ekholt, daglig leder i SLUG.

sjonalt. De mottok 600.000 kroner i informasjonsstøtte i 2012:

– Støtten har gått til informasjonsarbeid om den globale rustningssituasjonen. Vi har dokumentert at det meste av verdens våpeneksport går fra Nord til Sør, og drevet bred folkeopplysning om hvilke følger dette har. Vi utgir årlig en rapport om global våpenflyt i Nord/Sør perspektiv, og bruker data herfra i våpenhandel-forhandlinger i FN, og i politisk påvirkningsarbeid mot norske politikere. Uten støtten ville vi ikke vært i stand til å overvåke feltet.

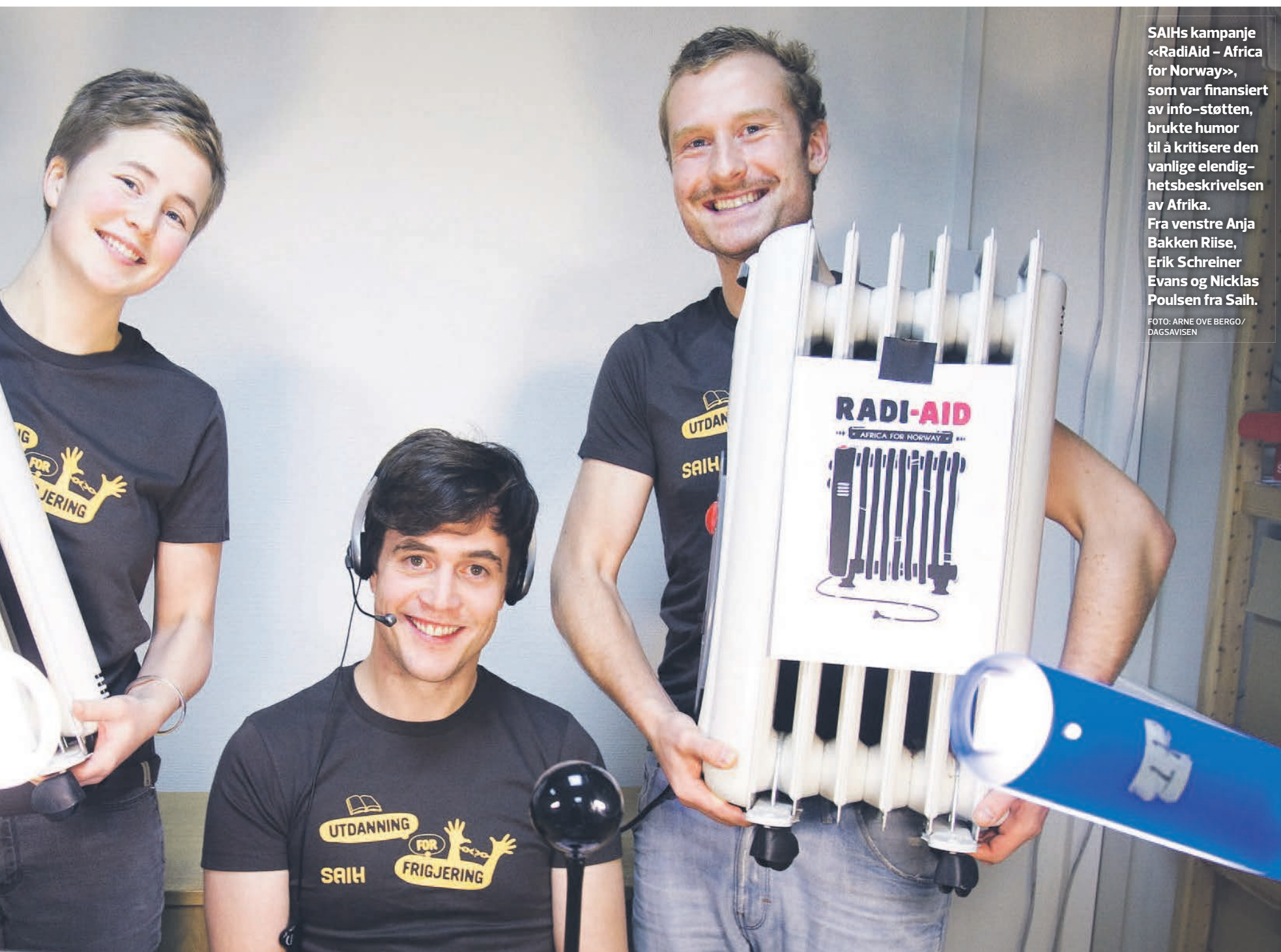
Alexander Harang, leder i Norges fredslag

Slett U-landsgjelda (SLUG) jobber for en mer rettferdig finansarkitektur og gjeldsslette for utviklingsland. De

mottok én million kroner i informasjonsstøtte i 2012.

– Vi har gitt ut rapport om Oljefondets investeringer i statsobligasjoner, tolket FNs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak og gransket Norges utlånsportefølje. Rapportene har blitt brukt for å underbygge argumentene for ansvarlig lånegiving og sletting av illegitim gjeld. Bare i 2012 holdt vi 30 foredrag, seminarer og innledninger rundt om i landet, og hadde 56 saker på trykk i norske og utenlandske aviser. Fjorårets kampanje for en norsk gjeldsrevisjon resulterte i at utviklingsminister Heikki Holmås annonserte at Norge skal gjennomføre verdens første gjeldsrevisjon gjennomført av et utlånerland.

Gina Ekholt, daglig leder i SLUG

SAIHs kampanje «RadiAid – Africa for Norway», som var finansiert av info-støtten, brukte humor til å kritisere den vanlige elendig-hetsbeskrivelsen av Afrika. Fra venstre Anja Bakken Riise, Erik Schreiner Evans og Nicklas Poulsen fra Saih.

FOTO: ARNE OVE BERGO / DAGSAVISEN

Nærsynt valgkamp? Vi tilbyr et bredere perspektiv!

FLYKTNINGREGNSKAPET 2013

ALT OM MENNESKER PÅ FLUKT VERDEN OVER

Flyktinghjelpens årlige rapport, Flyktingregnskapet, ser på situasjonen til verdens flyktninger og internt fordrevne.

Ved inngangen til 2013 var totalt 45,2 millioner mennesker drevet på flukt verden over – det høyeste tallet siden årtusenskiftet.

- Hvem er disse menneskene?
- Hvorfor flykter de?
- Hvor flykter de fra/til?

Rapporten inneholder landprofiler for 80 land, de ti mest neglisjerte fluktsituasjonene, analyser av globale og regionale trender samt temasakene 'Den vanskelige maten' og 'En skeivere rett'.

BESTILL FLYKTNINGREGNSKAPET GRATIS!

Gå inn på www.flyktinghjelpen.no eller send en e-post til bestilling@nrc.no

Flyktinghjelpen har rundt 3600 ansatte i 22 land, i noen av verdens verste konfliktområder. Flyktingregnskapet er basert på tall fra Flyktinghjelpens senter for internt fordrevne (IDMC) og UNHCR.

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

NRC

NM I BISTAND

2013

Årets viktigste konkurranse

HVEM KAN MEST OM BISTAND I NORGE?

NÅ ARRANGERER NORAD NORGESMESTERSKAPET I BISTAND, ÅRETS VIKTIGSTE OG MEST LÆRERIKE KONKURRANSE. I FJOR DELTOK OVER 1700 SKOLEKLASSER OG 21.000 SPILLERE. LÆR MER OM BISTAND OG DELTA I KONKURRANSEN PÅ:

WWW.NMIBISTAND.NO

Stadig flere folkehøgskoler tilbyr spennende reisemål for å tiltrekke seg elever. Her er elever fra Regnskoglinjen på Sund Folkehøgskole på tur i Amazonas. FOTO: SUND FOLKEHØGSKOLE/ELEV FOTO

Synkende interesse for «u-landsfag»

Bare få uker før skolestart var det ledige plasser på to av tre folkehøgskolekurs med «u-landsfag». Ungdoms interesse for tilbudet er synkende.

Av Anne Håskoll-Haugen

Spille fotball i Kenya med fattige barn, jobbe i slummen i Ecuador, oppleve Andesfjellene og Amazonas, lage dokumentarfilm fra utviklingsprosjekt i India, besøke et FN-program i Nepal? Det høres unektelig eventyrlig ut ...

25 folkehøgskoler tilbyr 28 ulike studier i fattigdom og bistand. Men der det for ti år siden var kamp om å få være med, strever de fleste folkehøgskoler med å fylle kursene.

– Vi har drevet u-landslinje siden 1979, og har merket nedgang i antall søkere. Før kunne vi ha så mange som 150 søkere til 16 plasser, mens vi nå bare har rundt 30, forteller viserektor ved Sund Folkehøgskole i Nord-Trøndelag, Astrid Moen.

Ledige plasser

Sund er én av de ni folkehøgskoler som har klart å fylle opp plassene på det de kaller u-landslinjer eller soli-

daritetsfag. Internasjonal politikk og historie, nord-sør-problematikk, kulturforståelse og konfliktløsning er noe av det elevene kan få bryne seg på i løpet av et år på disse skolene. De aller fleste kursene inkluderer studiereise eller frivillig bistandsarbeid. Men på 20 av kursene var det fortsatt ledige plasser da Bistandsaktuelt tok en ringerunde et par uker før skolestart.

Moen mener færre søkere til disse fagene henger sammen med at det er mange flere skoler som tilbyr lignende linjer, og en generell nedgang i antall ungdommer som søker seg til folkehøgskoler. For studieåret 2013/2014 har det vært åtte prosent nedgang i antall søkere fra året før.

– Men vi ser også at ungdommene velger seg «tryggere» fag. Økonomi er for eksempel veldig populært. U-landslinjen virker nok på mange som

en mindre trygg vei inn i arbeidslivet. Men FN-linjen vår er smekkkfull, den oppfattes kanskje som mer håndfast, sier Moen.

Holtekilen folkehøgskole i Bærum har også hatt færre søkere enn tidligere år. Skolens «Sør-Afrika-linje» er ennå ikke fylt opp, til tross for at det bare er 12 plasser totalt.

– Før ble dette faget fylt opp raskt. Det er vanskelig å si akkurat hvorfor det går tregere nå, sier fagansvarlig Kari Suizi.

Hun understreker samtidig at faget fortsatt er et av de aller mest populære skolen har.

– Det er spesielt de samfunnsengasjerte jentene som søker om plass, og det er lite frafall blant dem som begynner, forteller Suizi.

I august i fjor skrev Bistandsak-

Trenden er at ungdommene som vokser opp nå er mer konservative og velger tryggere enn tidligere.»

Tormod Øia, ungdomsforsker

tuelt om at også antallet søkere til utviklingsstudier på universiteter og høyskoler stuper. Antall studenter med utviklingsstudier som førstevalg hadde sunket med en tredjedel fra 2007 til 2012. Samtidig er også poengkravene ved opptak kraftig redusert fra 1990-tallet, da utviklingsstudier var like vanskelig å komme inn på som medisinstudiene.

Tall fra Samordna opptak viser at det for høsten 2013 er en nedgang på to prosent i totalt antall søkere til utviklingsstudier fra året før. 5073 studenter har søkt utviklingsstudier denne høsten. Av disse har bare rundt ti prosent faget som førsteprioritet.

Uengasjert ungdom?

På grunnlag av en undersøkelse for Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring fra 2012 konkluderte sosiolog og ungdomsforsker Tormod Øia at norsk ungdom ikke lenger er særlig engasjerte i de store verdensproblemene. De er dessuten «skeptiske til u-hjelp».

– Trenden er at ungdommene som vokser opp nå er mer konservative og velger tryggere enn tidligere, sa han i et intervju med Aftenposten. ■

12 **Aktuelt**

Norskstøttet
helseorganisasjon:

Ni sjefer tjener over 1 mill. kr

Hvilke krav skal Norge stille til nøkternhet i internasjonale organisasjoner som mottar norsk støtte? I organisasjonen International Planned Parenthood Federation, som mottok 40 mill. kroner i norsk kjernestøtte i fjor, er det ni personer som tjener mer enn 1 million kroner årlig.

Av **Gunnar Zachrisen**

Organisasjonens generalsekretær, etiopieren Tewodros Melesse, mottok i 2012 drøyt 2 millioner kroner i lønn, inkludert godtgjørelser. Til sammenligning tjente Norges statsminister Jens Stoltenberg i underkant av 1,4 millioner kroner i 2012. Utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås har en lønn på 1,1 millioner kroner.

IPPFs hovedkvarter i London avviser overfor Bistandsaktuelt at organisasjonen med sitt lønnsnivå opptrer mer råflott enn andre internasjonale organisasjoner.

Må konkurrere

«IPPF tar sitt ansvar svært alvorlig når det gjelder økonomiforvaltning og åpenhet. Vi erkjenner at personalkostnader står sentralt i dette, og vil arbeide kontinuerlig med å evaluere og vurdere fastsettelse av nivåer for godtgjørelser», skriver organisasjonens talsmann Matthew Lindley i en e-post.

– Hva gjelder staben på hovedkontoret i London, bruker IPPF eksterne markedsdata fra Storbritannia

som utgangspunkt for fastsettelse av lønn og godtgjørelser. Hensynet til kostnadseffektivitet må i denne sammenheng balanseres opp mot hensynet til å tiltrekke seg og holde på høyt kvalifisert personell, sier han.

Lindley understreker at IPPF opererer i hard internasjonal konkurranse når de prøver å tiltrekke seg kompetent personell. Han opplyser at lønnsnivået er fastsatt til å skulle ligge i den øverste firedelen av markedet for stillinger som er sammenlignbare med britiske.

Økende antall

I 2010 var det fem ansatte i IPPF som mottok en årslønn på over 1 million kroner (tilsvarende 170 000 dollar), i 2011 var det åtte og i 2012 var det ni, framgår det av organisasjonens regnskaper. I «årslønnen», som er innrapportert i regnskapet, inngår også andre skattepliktige økonomiske godtgjørelser den ansatte har mottatt, opplyser IPPF. Den regulære lønnen utgjorde om lag 75 prosent av godtgjørelsen til topplederne i organisasjonen.

Norges statsminister Jens Stoltenberg tjente i underkant av 1,4 millioner kroner i 2012. FOTO: UTENRIKSDEPARTEMENTET

International Planned Parenthood Federations generalsekretær Tewodros Melesse tjente

Norads såkalte INGO-bevilgning (INGO – International Non-Governmental Organizations) var i 2012 på drøyt 182 millioner kroner. Av dette mottok IPPF i fjor 40 millioner kroner i kjernestøtte, og troner suverent øverst på listen over norskstøttede ikke-statlige internasjonale organisasjoner (innen langsiktig bistand). I tillegg mottok organisasjonen også 11,9 millioner kroner i støtte over bevilgningen for «kvinner og likestilling».

Pådriver

Statsminister Jens Stoltenberg har selv gått i bresjen for Norges internasjonale satsing på helse. I dette arbeidet er IPPF en av støttespillerne. Organisasjonen, som jobber for trygg abort og familieplanlegging, får gode skussmål av flere personer i det norske fagmiljøet og regnes som en viktig samarbeidspartner internasjonalt for familieplanlegging, trygg abort, kvinneverktigheter og reproduktiv helse. Ungdom er en særlig målgruppe.

– IPPF er en svært viktig aktør i det internasjonale arbeidet for seksuelle og reproduktive rettigheter. Organisasjonen er en pådriver for progressive standpunkter, i tråd med nordiske politiske mål. Samtidig er den en viktig rådgiver og støttespiller for alle sine mange medlems- og partnerorganisasjoner, sier underdirektør i Norad Helga Fogstad.

Hun har inntrykk av at IPPF avgir solide årlige rapporter om sine mål og resultater.

Kraftig økning

Antallet toppledere i britiske humanitære organisasjoner som mottar over 100 000 pund i lønn er i kraftig vekst, fastslår britiske medier. 100 000 pund tilsvarer per i dag drøyt 900 000 norske kroner.

Ifølge avisen The Daily Telegraph er det i dag 30 bistandssjefer som tjener over dette nivået. Det er 11 flere enn for bare tre år siden. Da var det 19.

Avisens undersøkelse omfatter organisasjoner tilknyttet gruppen Disasters Emergency Committee. Undersøkelsen viser at 11 toppledere tjener mer enn Storbritannias

Norad-støtte til internasjonale organisasjoner

- International Planned Parenthood 40 mill. kr
- International Union for the Conservation of Nature (IUCN) 22 mill. kr
- International Organization of Supreme Audit Institutions 20 mill. kr
- RECOFT – Center for People and Forests, 6,9 mill. kr
- Forum for African Women Educationalists (FAWE), 5 mill. kr
- Transparency International 4,5 mill. kr

IPPF

- The International Planned Parenthood Federation er en paraplyorganisasjon for 152 nasjonale medlemsorganisasjoner
- IPPF arbeider via partnere i 170 land. En rekke av disse organisasjonene i utviklingsland får økonomisk støtte fra IPPF, til sammen om lag 426 millioner kr i 2012
- Hovedkontoret i London hadde ved årsskiftet 81 ansatte, regionkontorene hadde 241
- For 2012 sier organisasjonen at den har bidratt til 105 policy- og/eller lovendringer i seksuelle og reproduktive rettigheter i 59 land og leveranser av 112 millioner tjenester relatert til seksuell/reproduktiv helse
- Organisasjonens største givere av kjernestøtte i 2012 var: Storbritannia (77 mill. kr), Japan (55 mill. kr) Sverige (73 mill. kr), Danmark (42 mill.) og Norge (40 mill. kr)

KILDE: IPPF, 2013

i 2012 drøyt 2 millioner kroner. FOTO: SCANPIX/XINHUA/ZHOU HUA

statsminister David Cameron, som mottok 142 500 pund (om lag 1,3 millioner kroner) i lønn i fjor.

The Daily Telegraph oppgir at Sir Nick Young, leder av British Red Cross, har økt lønnen med 12 prosent siden 2010, og mottok i fjor en lønn på 184 000 pund (om lag 1,7 mill. kr). Sjefen i det britiske Redd

Barna (Save the Children) tjente 163 000 pund i fjor (om lag 1,5 mill. kr). Lederen av Christian Aid mottok 126 000 pund (om lag 1,1 mill. pund). Lederne av ActionAid og den katolske hjelpeorganisasjonen Cafod tjener derimot «beskjedne» 89 000 og 87 000 pund (om lag 809 000 og 790 000 kr). ■

Reagerer på millionlønn

Statssekretær Arvinn Gadgil i Utenriksdepartementet reagerer på det høye lønnsnivået i den norskstøttede helseorganisasjonen IPPF.

– Jeg reagerer på dette. Vi vil be om informasjon fra organisasjonen om nivået og bakgrunnen for dette, sier statssekretæren.

– Er forsiktig pengebruk et kriterium når Norge vurderer støtte til internasjonale organisasjoner?

– Det viktigste er at en organisasjon som får norske bistandspenger oppnår gode resultater, på en effektiv måte, i arbeidet med å skape utvikling i fattige land. Resultatene skal stå i forhold til pengebruken. Dette gjelder både de norske og de internasjonale organisasjonene.

– Hvor kritisk vurderer Norge

«kostnadssiden» ved organisasjoner man støtter?

– Vi har intensivert arbeidet med å følge bistandspengene, slik at vi kan se hvor mye som kommer fram til dem som trenger dem mest. Å bidra til utvikling i verdens fattigste land er et hardt og vanskelig arbeid, og krever betydelig oppfølging fra organisasjonenes side. Derfor må organisasjonene ha dyktige ledere og bruke noen av bistandspengene til administrasjon og egne lønninger. Men vi måler organisasjonene på hvem som både driver kostnadseffektivt og samtidig oppnår gode resultater, sier Gadgil (SV).

The Lancet heier på Jens

Dersom Jens Stoltenberg taper valget risikerer Norge å miste sin lederrolle innen global helse, mener det anerkjente medisinske tidsskriftet The Lancet. Fremskrittspartiet mener bladet gir et fullstendig feilaktig bilde av den norske politiske virkeligheten på dette feltet. **Av Jan Speed**

– DERSOM STOLTENBERG taper blir det sannsynligvis en reduksjon i Norges utviklingshjelp, koblet til en nedskalering av Norges lederrolle i internasjonal politikk. Norges internasjonale fotavtrykk vil bli mindre og global helse vil, som en konsekvens, bli betraktelig svekket. Det er ingen overdrivelse å si at det norske valget vil ha store internasjonale følger, skriver redaktøren i The Lancet, Richard Horton.

Han mener det norske valget er det viktigste valget for global helse som skjer i år. I en artikkel i The Lancet's netttutgave skriver Horton at Norge under statsminister Jens Stoltenberg er blitt en «global supermakt» innen verdens helse.

– I fare

The Lancet trekker spesielt fram Norges rolle i etableringen og støtte til vaksinefondet GAVI Alliance, og støtte til arbeidet med FN's tusenårs mål for å redusere barn- og mødredødelighet. I artikkelen trekkes flere sentrale norske helsefaglige eksperter fram – Tore Godal, Sigrun Møgedal og Bjørn-Inge Larsen – som har vært med på utformingen av Stoltenbergs globale helsepolitikk.

– De norske prestasjonene står nå i fare, skriver Horton. Det britiske tidsskriftet, som stadig setter internasjonal helseforskning på agendaen, mener at en eventuell blå-blå-regjering etter valget vil være det «verst mulige resultatet» for Norges stilling innen global helse.

– Hadde forventet mer

Artikkelen nevner ikke at Dagfinn Høybråten (Krf) nå er styreleder i

GAVI, eller at helsesatsingen har hatt tverrpolitisk støtte på Stortinget.

– Jeg hadde forventet mer av et anerkjent fagtidsskrift som The Lancet. Dette er jo nærmest som klippet ut av tidligere utenriksminister Gahr Støres årlige budsjettangrep på Frp, sier utenrikspolitisk rådgiver i Fremskrittspartiet, Pål Arne Davidsen.

Han påpeker at The Lancet ikke har en eneste henvisning til hva Fremskrittspartiet ønsker å gjøre (utover å kutte) som skulle svekke Norges omdømme.

– Tidsskriftet skriver ikke ett eneste ord om at vi faktisk øker bevilningene til helsetiltak på statsbudsjettet, og at vi over flere sider i utenriksbudsjettet setter kritisk søkelys på korrupsjon, byråkrati, falske medisiner, høye importavgifter og tariffen som hindrer tilgang til medisiner for mange mennesker i utviklingsland, kommenterer Davidsen.

Leder i helse- og omsorgskomiteen Bent Høie (H) sier til Dagens Medisin at han mener Horton presenterer feil fakta og at kommentaren hans er unyansert.

– Det kan virke som Hortons sine politiske analyser bygger på at han har tatt en øl med en rødgrønn politiker, sier Høie til bladet. ■

«Det er ingen overdrivelse å si at det norske valget vil ha store internasjonale følger.»

Richard Horton, redaktør The Lancet

Jens Stoltenberg og Norge får skryt av The Lancet for innsatsen for helse. Tidsskriftet frykter at en ny regjering vil bety mindre norsk innsats. Bildet viser Stoltenberg og Bill Gates under et helsemøte i januar i år. FOTO: ANNE HÅSKOLL-HAUGEN

14 **Aktuelt**

Syria: Folk dør av mangel på medisiner

– Det er når man ser samfunn uten tilgang til medisiner og helsehjelp at man skjønner hvor sårbare vi mennesker egentlig er, sier Alexander Buchmann. Nordmannen har vært feltkoordinatør for Leger Uten Grenser i det krigsherjede Syria.

Av Hege Opseth

Det er ikke bare bomber, granater og snikskyttere som dreper i Syria. Også vanlige sykdommer som diabetes, astma og høyt blodtrykk kan i dagens situasjon vise seg dødelige. Årsaken er medisinmangel.

For ti år siden fikk Abdullah* diagnosen hjernekreft. På den tiden fantes det et godt og stort sett gratis helsetilbud i Syria. Sykehusene var moderne, personellet godt utdannet og medisin var tilgjengelig. Abdullahs kreftsykdom ble holdt i sjakk. Så begynte protestene mot president Assads regime.

Da Leger Uten Grensers feltkoordinatør Alexander Buchmann (32) møtte den kreftrammede mannen nylig, var situasjonen kritisk. Familien brakte ham til feltsykehuset og fortalte at tilstanden ble verre dag for dag.

«Han blir bare dårligere og dårligere, kan dere gjøre noe?»

Slektningene forklarte at det var gått over to år siden sist Abdullah fikk medisinen som i så mange år holdt kreften i sjakk. De bønnfalte det medisinske personellet på Leger Uten Grensers sykehus nordvest i Syria.

Men de kunne ikke hjelpe. Abdullah trenger avansert medisinsk utstyr og strålebehandlinger. Det finnes ikke. I det opprørskontrollerte området er MSF-sykehuset omtrent det

eneste medisinske tilbudet de rundt 100 000 menneskene har.

– Folk slutter ikke å bli syke – eller slipper utvikling av vanlige sykdommer selv om det er krig. Nå koster det dem i verste fall livet. Du kan sammenligne situasjonen med at det er geografiske lommer i Norge hvor folk er helt uten medisinsk hjelp, sier Buchmann til Bistandsaktuelt.

Tomme apoteker

32-åringen fra Trondheim har nettopp kommet tilbake fra et fire måneder langt oppdrag som feltkoordinatør for Leger Uten Grenser. Operasjonen i Syria er et av de mest krevende oppdragene organisasjonen har hatt på mange år. Sikkerheten til både lokalt ansatte og internasjonalt ansatte er konstant truet.

Da de startet arbeidet for et drøyt år siden dreide innsatsen seg om krigsskader. Det gjør det fremdeles; barn med avrevde armer og mennesker som er sterkt forbrent og har store skader etter bombenedslag er en del av arbeidet på feltsykehuset. De krigsskadede kommer til sykehuset i bølger, alt etter som hvor intensiv konflikten er.

– De med krigsskader kommer ikke inn hver dag. Men hver dag har vi pasienter med «vanlige» sykdommer. De har ikke noe tilbud og de har

– Det er ikke krigsskadene folk kommer inn med som er den største medisinske utfordringen i Syria i dag, sier Alexander Buchmann.

FOTO: LEGER UTEN GRENSER

ikke tilgang til medisiner som holder sykdommene i sjakk, sier Buchmann som har bakgrunn som logistiker og feltkoordinatør i flere konfliktområder.

Inhalator

Han forteller at pasientene spør etter inhalator for astma eller insulin for å holde diabetes i sjakk. – Dette er sykdommer det er lett å behandle, men når det medisinske tilbudet svikter helt blir det akutt. Eldre, barn og kronisk syke går lett i glemmeboken i en situasjon som dette. Apotekene er tomme for medisiner.

Leger Uten Grenser driver seks sykehus, fire helsesentere og flere mobile klinikker inne i Syria. Det er også andre aktører som har satt opp provisoriske sykehus, men de fleste fokuserer utelukkende på krigsskader. Leger uten grensers innsats når det gjelder vanlige folkesykdommer redder derfor flere titalls liv hver dag.

– Likevel når vi bare et begrenset antall mennesker. Over hele landet er det flere steder hvor medisinske tjenester er dårlige eller helt fraværende, sier Buchmann.

Høsegård

Leger uten grenser sykehus nordvest i Syria er i virkeligheten et ombygd hønseri. Hver måned får 4000 men-

nesker behandling eller konsultasjoner her. I tillegg foretas det omtrent 50 kirurgiske inngrep. Det er også en fødestue der.

– Jeg er spesielt stolt av fødestuen. Hver måned tar vi i mot cirka 80 nyfødte. En fødsel med komplikasjoner kan bety den visse død i Syria i dag. Det betyr at vi redder mange menneskeliv. Både mødre og nyfødte, sier Buchmann.

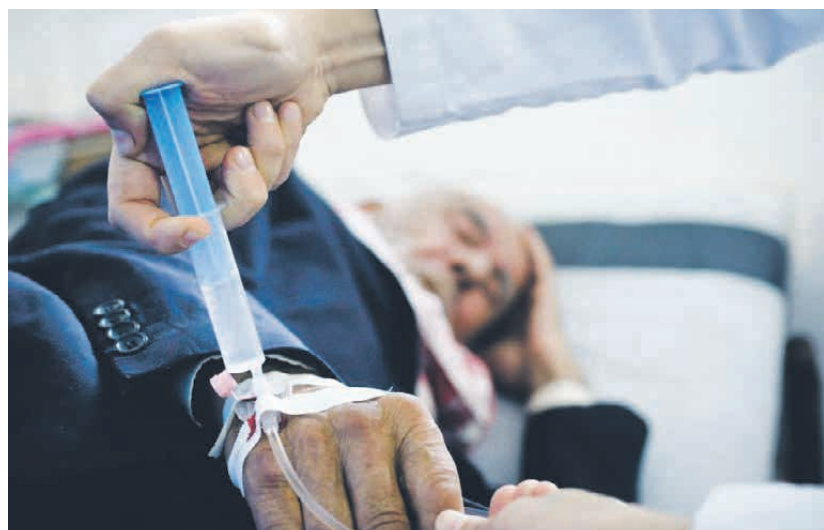
Når legene og sykepleierne er på jobb hører de ofte bombenedslag og geværild. Det er ikke langt til frontlinjen. Oppdraget er så krevende at den norske koordinatoren flere ganger har måttet sende personell hjem på grunn av store fysiske og psykiske belastninger.

Stressfaktorer

Sykehuset har 115 lokalt og internasjonalt ansatte. Stressfaktorene for

« Folk slutter ikke å bli syke selv om det er krig. Nå koster det dem i verste fall livet »

Alexander Buchmann, feltkoordinatør i Leger uten grenser

Mangel på enkle medisiner og utstyr som astmainhalator og insulin gjør at mennesker dør i dagens Syria. FOTO: LEGER UTEN GRENSER/ROBIN MELDRUM

personalet er mange:

- lyden fra frontlinjene – bomber, granater og geværskudd
 - en konservativ muslimsk setting som kan være ukjent for vestlige medarbeidere
 - lange arbeidsdager, noen ganger opptil 24 timer i døgnet
 - mangel på privatliv
 - trusler mot eget liv og helse
- Når er farlig «for farlig» for Leger uten grenser?

– Vi arbeider hele tiden tett på det vi definerer som *den røde linjen*. Det handler om risiko versus den forskjellen vi utgjør for sivilbefolkningens tilgang til medisinsk hjelp. Dette er et spørsmål vi stiller oss hele tiden – og vi tar avgjørelser deretter, sier Buchmann.

Som feltkoordinator mener han det er lett å se når kolleger begynner å «frynse». Teamet bor så tett på hverandre at det er lett å ta signalene.

– Man kan ikke være i Syria om man ikke kan gjøre jobben hundre prosent. Vi har nok oftere diskusjoner om hjemsending av enkeltpersoner her enn andre steder vi arbeider. Dersom folk ikke er komfortable med settingen, kan de også kompromittere sikkerheten for andre, sier Buchmann.

Han sier det er stor takhøyde for

å velge å avslutte oppdraget. Syria er ikke for alle.

Kompromisser

Både i opprørskontrollerte og regjeringskontrollerte områder blir det stadig strengere restriksjoner for medisinsk personell og frakt av nødvendig utstyr. En del helseklinikker gir ikke hjelp til mennesker de anser for å støtte fienden. Nøytralitet, som er Leger uten grensers varemerke, er nøkkelen til å ivareta sikkerheten.

Da borgerkrigen startet var fiendebildet klarere: Opprørere mot regimet til Assad. Så ble opprørsstyrkene delt i to, og derifra har fragmenteringen fortsatt. Hvem som er hvem og med hvilken agenda kan være vanskelig å vite.

– Vi snakker med alle og det er til

Syria-operasjonen

- Leger Uten Grenser driver seks sykehus, fire helsesentre og flere mobile klinikker inne i Syria
- Siden konflikten begynte har organisasjonen behandlet mer enn 55 000 mennesker, utført 2800 kirurgiske inngrep og tatt imot 1000 fødsler

enhver tid et titalls personer vi må forholde oss til for å kunne sikre videre drift, sier Buchmann.

Av hensyn til sikkerheten er verken sykehusets nøyaktige plassering eller detaljer om forsyningslinjer og direkte sikkerhetsutfordringer kjent. Alt handler om å sikre de ansatte og pasientene mest mulig.

Læring underveis

– Ingen organisasjon vil miste noen, heller ikke vi. Vi tar våre forholdsregler deretter. Samtidig må vi innse at det å jobbe i en høyintensitetskonflikt i Midtøsten er noe Leger Uten Grenser ikke har gjort før. Vi lærer underveis sier Buchmann.

Han er krystallklar på at omfanget av operasjonen og resultatene de oppnår har betydning for hvorvidt det er verdt å ta risikoen ved å drive hjelpearbeid i dagens Syria.

– Enn så lenge veier den hjelpen vi kan gi sivilbefolkningen opp for den risikoen vi tar. Personlig ville jeg ikke arbeidet der om vi bare hadde 20 pasienter om dagen. Da ville det vært vanskelig å rettferdiggjøre risikoen overfor meg selv, mine kolleger og selvsagt familier og venner hjemme. Men så lenge vi har over 4000 konsultasjoner i måneden utgjør vi en stor forskjell. Både for de som har krigs-

skader og for de som har helt vanlige sykdommer.

Langvarig

Etter til sammen fire måneder i landet oppsummerer han følelsene med ett ord: – Trist.

Da han kom første gang i februar møtte han mennesker som uttrykte tro på at krigen snart ville være over. Ved avslutningen av oppdraget fire måneder senere var det med en følelse av at desperasjonen bare øker for hver dag.

– Folk tar inn over seg at dette kan ta lang tid. Kanskje fem, kanskje ti år. De innstiller seg på at de kanskje må oppdra barna sine i en situasjon som jeg vil beskrive som umulig å fatte om man ikke har vært der, sier Buchmann.

Hvordan det vil gå med kreftsyke Abdullah vet han ikke. Det som er sikkert er at befolkningen nå står overfor nok en ny trussel: medisinmangel.

– Det er når man ikke lenger har tilgang til helsehjelp man skjønner hvor sårbare vi mennesker egentlig er. Krigsskadene folk kommer inn med er ikke den største medisinske utfordringen i Syria i dag, fastslår Buchmann. ■

opsethmedia@gmail.com

*Abdullah er ikke den kreftsyke mannens virkelige navn.

16 Aktuelt

Utbetalinger fra Kongobasseng-fondet har hittil gått tregt. Det har ført til at skogvoktere ikke er blitt betalt, trekullbrenning har fortsatt uhindret og ulovlig hogst er ikke blitt stanset i prosjektområder der organisasjonenes arbeid er blitt satt på vent.

FOTO: JAN SPEED

Skogfond med store problemer

Store forsinkelser, høye kostnader og fortsatt ødeleggelse av regnskog har preget Norges og Storbritannias prestisjeprosjekt i Kongobassenget. Over 200 millioner kroner er utbetalt til skogprosjekter uten garanti for at de er bærekraftige. Bare litt over halvparten av prosjektene går som planlagt.

Av Jan Speed

Det var i 2008 at Norges og Storbritannias statsministere lovet til sammen en milliard kroner som startkapital for Kongobasseng-fondet/ Congo Basin Forest Fund (CBFF) for å redde regnskogen i det sentrale Vest-Afrika. Pengene kanaliseres gjennom Den afrikanske utviklingsbanken (AfdB).

Allerede i juni 2008, før fondet ble lansert, var Norads fagfolk skeptiske til valget av Afrikabanken som kanal. I en rapport til UD påpekte direktoratet at banken har en «blandet historie med å love for mye og levere for lite», og at banken hadde lite erfaring og begrenset stab med erfaring fra skogprosjekter. Det valgte den politiske ledelsen i UD å se bort fra.

Mot slutten av 2011 skrev Skog- og klimaprojektet, med sete i Miljøverndepartementet, at «de fleste av oppstartsproblemene har funnet sin løsning».

Men i mai i år overtok Norad forvaltningsansvaret for prosjektet. Og de er langt mer kritiske i sin vurdering. I en oppsummering gjort tidligere i år skriver Norad at Kongobasseng-fondet «har hatt betydelige problemer i planlegging og gjennomføring av sitt program.»

Mangler bærekraft

En gjennomgang av fondet gjort av The Environment and Development Group i England, i fjor viste også til

en rekke problemer. Blant annet:

- Det var lite trolig at målene ville bli oppnådd
- Lang saksbehandlingstid og lite dialog med søkere har undergravd prosjekter som skulle støttes
- Det blir vanskelig å vurdere resultatene til de ulike prosjektene, siden utgangspunktmålinger ikke er gjort
- Målene er for ambisiøse og omfattende
- Det er ingen bevissthet om prosjektene bærekraft etter at de er avsluttet
- Banken og statene i regionen betrakter fondet ikke som et redskap for å fremme bærekraft, men som budsjettinntekter.
- Det er manglende kommunikasjon på alle nivåer

Reagerer

Rapporten førte til flere oppvaskmøter der giverlandene krevde en rekke tiltak samt en gjennomgang av prosjektene som allerede er godkjent. Givernes videre engasjement er satt på vent. Styrelederen, den tidligere kanadiske statsministeren Paul Martin, sa i oktober i fjor at «dersom de nåværende problemene ikke er ryddet unna i løpet av fire til seks måneder, vil fondets framtid måtte vurderes».

Norge har gjort en juridisk vurdering av om det er mulig å trekke seg fra avtalen med Afrikabanken og kreve ubrukte norske midler tilbakebetalt.

Sammen med Storbritannia har man fra norsk side også gjort det klart at utlysning av nye prosjektsøknader ikke kan skje før «operasjonelle oppfølgingspunkter er tilfredsstillende gjennomført».

Norge har betalt inn hele sitt bidrag på 500 millioner kroner, men det har ikke Storbritannia. Canada har lovet penger. Men også de avventer situasjonen.

– Vi vil vurdere videre posisjoner på bakgrunn av om tiltakene som er satt i verk får den ønskede effekten for organisasjonene som driver prosjekter på bakken. Det er vår plikt som givere å gripe fatt i problemene og sørge for at noe blir gjort, sier Lisetta Marie Trebbi, underdirektør i avdelingen for Klima, energi og miljø i Norad.

I arbeidsplanen og budsjettet for 2013 innrømmer Afrikabanken og fondet at «læringskurven har vært bratt og muligheter for forbedringer eksisterer».

40 prosjekter

Av de totalt 40 prosjektene som fondet støtter går 25 etter planen. Syv av pro-

sjektene har operasjonelle problemer, mens de andre har opplevd forsinkelser og trege utbetalinger. Åtte av prosjektene vil trolig bli sluttført i løpet av året.

Innen utgangen av fjoråret var det utbetalt nærmere 200 millioner kroner til prosjektene. I år satser fondet på å utbetale ytterligere 160 millioner kroner. Administrasjonskostnadene utgjorde rundt 40 millioner kroner fram til i fjor. I år budsjetteres det å bruke 28 millioner kroner på administrasjon.

– Vi syns at administrasjonskostnadene er høye. Dette skyldes delvis den lave utbetalingstakten og det vil forbedre seg når mer blir utbetalt, sier Trebbi.

Neste styremøte i Kongobasseng-fondet finner sted i september. Det er fortsatt uklart om Storbritannia og Canada da vil kunne avgjøre om mer penger skal settes inn i fondet. Eventuelle handfaste resultater samt om giverne fortsatt har tro på opplegget vil trolig avgjøre hva som skjer videre. Norge og Storbritannia vil også måtte bestemme i løpet av høsten om nye prosjekter skal settes i gang. ■

Congo Basin Forest Fund (CBFF)

- Målet er å styrke bærekraftig forvaltning av skogen i Kongobassenget (1,61 millioner kvadratkilometer, fordelt på seks land) og bidra til fattigdomsreduksjon i de seks landene som inngår i det sentralafrikanske kongobassenget
- Støttet av Norge og Storbritannia med 500 millioner kroner hver (Storbritannia har ikke utbetalt alle sine penger)
- Canada er interessert i å støtte fondet med 116 millioner kroner (20 millioner CAD)

- Administreres av et sekretariat under Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) i Tunis
- Prosjektoppfølgning av mindre prosjekter gjøres av konsultantselskapet PricewaterhouseCoopers og nederlandske SNV
- I vår overtok Norad forvaltningsansvaret for avtalen med Afrikabanken fra UD. Klima- og skoginitiativet i Miljøverndepartementet har fortsatt det strategiske ansvaret

Krevende for FN i Sør-Sudan

Oppgaven synes nærmest umulig: Å skape fred, stabilitet og utvikling i et land med et areal to ganger større enn Norge. Men tross flere tilbakeslag tror sjefen for FNs fredsbevarende styrker i Sør-Sudan, Hilde Frafjord Johnson, fortsatt det er mulig. **Av Hege Opseth, Juba, Sør-Sudan**

29. mai hvert år markeres innsatsen til FNs fredsbevarende styrker verden over. I Sør-Sudan ble det en helt spesiell markering i år.

United Nations Mission in South Sudan (UNMISS), som er FN-styrken i Sør-Sudan, har det siste året mistet 16 av sine. Blant annet ble et FN helikopter skutt ned rett før jul, og i april ble fem soldater og syv sivilt ansatte drept i bakholdsangrep. De 16 fra UNMISS går inn i en sørgelig statistikk som viser at siden den første fredsoperasjonen i 1948 har over 3000 tjenestemenn mistet livet.

– Vi ærer våre modige kolleger som døde i disse to meningsløse tragedi-

« Vi vil gjøre hva vi kan for å gjennomføre vårt mandat om å beskytte sivile. »

Hilde Frafjord Johnson, FNs spesialutsending Sør-Sudan.

ene, sa Hilde Frafjord Johnson under markeringen i Juba.

For Norges tidligere utviklingsminister er dagene preget av politiske kriser. Frafjord Johnson er sjef for 7000 FN-soldater og 3000 sivilt ansatte. Det er to år siden hun tok på seg oppgaven som FNs generalsekretærs spesielle utsending i Sør-Sudan. Sikkerhetsrådet har forlenget mandatet til fredsoperasjonen, og Frafjord Johnson har sagt ja til å sitte ved roret ett år til.

Kjernen i mandatet

Det har vært to tøffe år. Å skulle ta beslutninger for å beskytte sivile samtidig som soldatenes sikkerhet skal ivaretas, er en krevende balansegang. Da Hilde Frafjord Johnson fikk beskjeden om at et av fredsoperasjonens helikoptre var skutt ned i den urolige delstaten Jonglei, var det også noe som forandret de operative mulighetene til fredsoperasjonen.

– Det er veldig krevende nå. Etter helikopterhendelsen har vi veldig

sterke restriksjoner på flysikkerhet. Det utfordrer vår evne til å være raskt på vingene. Skal vi gjøre en rekognosering må vi ligge i en høyde på 7500 fot i de mest usikre områdene, forteller Frafjord Johnson.

Det var regjeringshæren i Sør-Sudan som stod bak nedskytingen. Nå hevdes det at også opprørsbevegelsen har anskaffet seg anti-luftskyts.

– Hvis det hadde vært et direkte angrep på FN ville det vært et kraftig tilbakeslag, men det var ikke det. Regjeringssoldatene antok at dette var et ikke-identifisert helikopter som fraktet våpen til opprørere, sier Frafjord Johnson.

Fotpatruljer

UNMISS har syv kompanier i Jonglei. Hvert kompani har i overkant av 100 soldater.

– Vi klarer å holde dem der, men vi er helt på grensen. Mesteparten av ressursene går med til å forsyne troppene våre. I den verste regntiden må vi også redusere nærværet, sier Frafjord Johnson.

Heller ikke kjøretøyer fungerer i det vanskelige terrenget i delstaten Jonglei. Etter at kampene mellom regjeringshæren, SPLA og David Yau Yau militsen har stilnet av, og med den økende internasjonale bekymringen for situasjonen til sivilbefolkningen i deler av Jonglei, har Hilde Frafjord Johnson nå sendt troppene ut på patruljer til fots.

Stabssjef Petter Lindquist er en av 18 nordmenn som arbeider for UNMISS. – Det er viktig å balansere den makten mandatet gir, sier han.

FOTO: HEGE OPSETH

– Vi vil gjøre hva vi kan for å gjennomføre vårt mandat om å beskytte sivile. Vi er nå midt i en fire ukers kampanje med patruljeringer. Det skaper utfordringer, både praktisk og kulturelt.

Felles forståelse

De aller fleste soldatene i UNMISS kommer fra Rwanda, Mongolia, Kenya, India og Nepal. Det skaper utfordringer, både praktisk og kulturelt.

– De kommer med sin bakgrunn, erfaring og fra kulturer som har ulik praksis. Det å skape en felles forståelse for arbeidet er viktig. Ikke minst når det gjelder hvor den militære grensen slutter i forhold til humanitær innsats, sier stabssjef Petter Lindquist. Han er en av 18 nordmenn som arbeider for fredsoperasjonen.

Etter at Sør-Sudan ble en selvstendig stat, fikk den nye fredsoperasjonen UNMISS et sterkere mandat. I praksis betyr det at fredsstyrkene har mulighet til å bruke militær makt for å beskytte sivile.

– Det er en nokså dramatisk forandring fra hvordan det var tidligere og det er viktig å balansere den makten mandatet gir. Spørsmålet er også hvorvidt bruk av militær makt er en løsning eller et problem, sier Lindquist. ■

opsethmedia@gmail.com

UNMISS

- Etablert i 2011.
- Styrken består av om lag 7000 FN-soldater, 600 politifolk og 3000 sivilt ansatte.
- Mandatet er å beskytte Sør-Sudans sivilbefolkning og å støtte myndighetene i arbeidet med å skape en fredelig utvikling.

Hilde Frafjord Johnson under minnemarkeringsen for falne FN-soldater i Juba i mai. Hun legger ikke skjul på at det er krevende dager å lede FN-operasjonen i Sør-Sudan. – Det har vært krisehåndtering fra dag én, sier hun.

FOTO: HEGE OPSETH

Jobber som vaskerhjelp for flyktningene

Hvordan er det å leve side om side med en flyktningleir, i årevis? Helt nord i Kenya ligger den enorme Kakuma-leiren. Den har vært der i over 20 år.

**Av Espen Røst,
i Kakuma, Kenya**

– Noen ganger jobber jeg som vaskehjelp, andre ganger selger jeg ved. Jeg er helt avhengig av det jeg kan tjene inne i leiren for å kunne forsørge barna min. Det er urettferdig at de har så mye og vi har så lite, sier firebarnsmoren Margaret Ado.

FOTO: ESPEN RØST

Noen av de fattigste i Kakuma bor ikke inne i selve flyktningleiren. Mange av de som bor rett utenfor leiren har en mye vanskeligere livssituasjon enn flyktingene. Disse er lokale kenyanere. Alene moren Margaret Ado må ta arbeid hos flyktingene for å forsørge barna.

Kakuma ligner ikke stereotypene av en leir for fordrevne, med rader av hvite telt dekorert med logoen til FNs Høykommissær for flyktinger (UNHCR). Etter mer enn 20 års drift ligner flyktningleiren mer en afrikansk småby. Og «byen» med vel 123 000 flyktinger har en sosial topografi som andre etablerte samfunn; fra fattig til «rik».

Mange beboere i leiren lever nå i små hus av leire med inngjerdet gårdsplass. Det er skoler og helseklinikker, samfunnshus og butikker. Det finnes kaféer og små hoteller. Folk snakker også om et boligmarked: Et hus som har hatt en ettertraktet beliggenhet i leiren, kan selges på det åpne markedet – for eksempel når flyktinger reiser tilbake til hjemlandet. Og alle innbyggerne får utdelt mat. Hver fjortende dag kommer rasjonene fra FN. Det samme til alle; uavhengig av sosial stilling og eventuelle inntekter.

Fortsatt kommer det minst 1500 nye flyktinger ukentlig fra Sør-Sudan eller Somalia. Mange av de nyankomne har bare det de står og går i og er i en enormt vanskelig situasjon.

Kamelslakter

– Det er mye tryggere her enn hjemme i Mogadishu. Jeg kommer til å være den siste somalieren som forlater Kakuma, sier 33 år gamle Saadia Hassan til Bistandsaktuelt. Hun er sannsynligvis en av de mer velstående flyktingene i Kakuma. Hassan-familien driver slaktebutikk på en av hovedgatene i leiren.

Når Bistandsaktuelt er på besøk, har hun akkurat slaktet en kamel. Den kjøpte Hassan av en lokal kamelgjeter for 60 000 shilling. Etter slakting og salg av en kamel, sitter hun og familien vanligvis igjen med 10 000 shilling, eller nesten 700 kroner. Kjøttet fra en kamel går unna på én dag.

Hassan forteller om en familieinntekt som er god sammenlignet med mange av de andre som bor i leiren. Men den er overveldende for mange av de som bor utenfor flyktningleiren: De lokale kenyanerne som har bodd i området siden lenge før FN åpnet leiren på starten av 1990-tallet.

Avhengig

Provinsen Turkana ligger nord i Kenya, på grensen mot Sør-Sudan. Det er et ugjestmildt og tørt landskap vi kjører gjennom på vei fra flystripa i provinshovedstaden Lodwar på vei mot Kakuma. Dette er Turkana-folkets land. Et område rammet av tørke en rekke ganger.

Like utenfor hovedinngangen til leiren møter vi 33 år gamle Margaret Ado. Hun bærer turkanernes tradisjonsrike klesdrakt og smykker med stolthet.

– Livet her er hardt. Det er vanskelig å dyrke jorda for vi har dårlige brønner og lite tilgang på vann. Og været her er ugjestmildt, spesielt når det blåser. Vinden har flere ganger tatt med seg huset mitt, forteller 33-åringen.

Hun forteller at barnas far har forlatt henne. Ado og mange av de andre som bor på utsiden av leiren har blitt avhengig av det de klarer å tjene ved å tilby tjenester til flyktingene.

Selger ved

– Jeg kan selge ved til flyktingene. Men ofte må jeg selge til svært dårlig →

20 Aktuelt

Kakuma ligner ikke stereotypen av en flyktningleir med rader av hvite telt. Etter mer enn 20 års drift ser leiren mer ut som en afrikansk småby. Like utenfor leiren ... FOTO: ESPEN RØST

... bor de lokale kenyanerne. Mange av turkanerne Bistandsaktuelt snakker med uttrykker skuffelse over at de ikke får ta del i de godene flyktningene har. Husene deres på utsiden av leiren vitner om et liv i svært enkle kår. FOTO: ESPEN RØST

Amina Adan (40) har ansatt en mann og en kvinne fra vertssamfunnet utenfor flyktningleiren. – Han henter vann hver dag, og hjelper oss å bære matrasjonene. Hun hjelper til her hjemme med vask av klær og stell av gården. FOTO: ESPEN RØST

← Fortsetter fra forrige side

pris. Da klarer jeg ikke forsørge barna mine skikkelig. Jeg er avhengig av å få solgt for at vi skal ha penger til mat.

Ado tar ulike oppdrag for flyktningene inne i leiren. Noen ganger som vannbærer, andre ganger som vaskehjelp. Hun forteller at hun føler stor urettferdighet i forhold til flyktningene som får basisbehovene dekket gjennom FN.

– De som lever inne i leiren har alt de trenger. Det er urettferdig, for vi har nesten ingenting. Når huset mitt blir ødelagt av kraftig vind, står husene i leiren robust tilbake. Alle husene inne

i leiren er velbygget. Våre er veldig dårlige, og ikke har vi latriner heller.

Prostitusjon

Ado tar oss med til den lille landsbyen noen minutters gange unna. Rundt oss står små hytter – «Akai» – bygget av pinner, buskas og jord. Taket er dekket av blader og plastposer. Barn og eldre stimler til. Det er ikke ofte det er fremmede på besøk her.

– Flyktningene lever gode liv i leiren. Vi som opprinnelig bodde her har ikke fått ta del i deres velstand. Vi kan få helsehjelp på klinikken, men det er det eneste. Likevel; nå kan vi tjene penger ved å jobbe for leirboerne, sier turkaneren Mark Ekiru.

Han forteller at han og naboene er helt avhengige av å gå inn i leiren for å søke arbeid. – Det kan være sanking av ved eller henting av vann, eller å være vaskehjelp. Mange vasker klær og andre vasker flyktningenes hjem.

– Noen blir også utnyttet av flyktningene mot betaling, sier han.

Sex-salg

Verken han, Ado eller noen av de andre på stedet vil bruke ordet «prostitusjon». Men Bistandsaktuelt får fra andre kilder bekreftet at sex-salg fra

Fred Mabungo, Flyktninghjelpens representant i Kakuma.

kvinnene i landsbyene rundt Kakuma foregår i utstrakt grad.

– Ser du alle barna her? sier Ado.

– De blir tatt vare på av besteforeldrene nå. Mødrene er døde av sykdommer de har fått etter å ha blitt utnyttet av flyktningene. Det er mangel på mat som har ført til at mødre har måttet gå til dette skrittet for å forsørge barna sine, sier hun stille.

– Selv har jeg ikke gjort det. Men mange av kvinnene her i landsbyen har.

Utfordrende

Bistandsaktuelt er invitert til Kakuma av Flyktninghjelpen (NRC). Den norske organisasjonens områdesjef i leiren vil ikke kommentere prostitusjonsanklagene, men bekrefter at de lokale selger tjenester til flyktningene inne i leiren.

«De som lever inne i leiren har alt de trenger. Det er urettferdig for vi har nesten ingenting.»

Margaret Ado (33), landsbyboer og vaskehjelp

– Mange som bor i leiren har det mye bedre enn de lokale. I leiren får flyktningene helsetjenester, skolegang og mat. Det er det ikke alle som bor på utsiden som har tilgang til. Noen av de mest velstående ansetter til og med folk fra lokalmiljøet. Mange lokale turkanere har fått jobb av beboere inne i flyktningleiren, for eksempel som vaskehjelp, sier Mabungo.

Han forteller at det er mange utfordringer i en leir som har bestått over så mange år.

– Det oppstår nye samfunnsstrukturer fordi folk som har vært her lenge og bygget seg et liv i leiren, har en helt annen økonomi enn de nyankomne. Dette har blitt et samfunn som på mange måter kan sammenlignes med en hvilken som helst by: Med fattige og med en «middelklasse». Noen har også fått en relativt sett god økonomi, fordi de driver handel inne i leiren.

Selger rasjonene

– Nå får alle beboerne den samme maten utdelt, uavhengig av om de har mye eller lite å rutte med. Noen selger til og med rasjonene sine fordi de har penger til å kjøpe mat på markedene i leiren. Men dette skal det bli en forandring på; UNHCR har lovet å forandre mat-

Saadia Hassan driver slaktebutikk på en av hovedgatene i Kakuma. Kjøttet fra en kamel går unna på en dag, og Hassan og familien sitter igjen med opp mot 10 000 shilling hver dag. Det tilsvarer 700 norske kroner. Kakuma er et godt sted og være, sier hun.

FOTO: ESPEN RØST

rasjonssystemet. Det kan ikke være slik at noen skal tjene penger på å selge sine rasjoner, mener NRC-sjefen.

Mabungo forteller at da fredsavtalen mellom Sudan og Sør-Sudan ble undertegnet i 2005 ble mange flyktninger fra Sør-Sudan «presset» til å reise hjem.

– Men nå er mange av de samme menneskene tilbake etter interne konflikter i Sør-Sudan. I tillegg blir somaliere sendt hit for å avlaste leiren i Dadaab.

– Jeg tror mange ønsker å fortsette å bo her, fordi det relativt sett er gode fasiliteter etter så mange år med drift. I mange tilfeller er livet bedre her enn der de kom fra, selv om det ikke er krigshandlinger der lenger, sier Mabungo.

Betaler med matrasjoner

Kakuma har vokst seg stor. Det merker man når man kjører gjennom leiren på de endeløse støvete veiene. Vi banker på en stor metallør, og blir mottatt av Amina Adan (40) og hennes familie fra Gedo-regionen i Somalia. Boligkomplekset er omkranset av gjerder på alle kanter. Tre store hus danner rammen for gårdsrommet.

Adan forteller at husholdningen huser tyve mennesker bestående av familie og slektninger, og at de får mat

fra UNHCR. Hun antyder i tillegg at storfamilien mottar penger fra slektninger utenfor Kenya, og forteller at hun kjøper husholdningstjenester fra kenyanere som bor utenfor leiren.

To ansatte

– Jeg har ansatt to lokale turkanere. En mann og en kvinne. Han henter vann hver dag, og hjelper oss å bære matrasjonene hit til gårdsplassen når det har vært utdeling. Hun hjelper til her hjemme med vask av klær og stell av gården, forteller Adan.

Den somaliske kvinnen bekrefter overfor Bistandsaktuelt at hun betaler de to lokalt ansatte med en liten del av den månedlige matrasjonen storfamilien får utdelt. Ifølge Bistandsaktuelt beregninger på bakgrunn av det Adan forteller, utgjør lønna til de to hushjelpene litt mer enn 10 prosent av den månedlige rasjonen storfamilien mottar, men når Adan får spørsmål om hvordan hun og familien kan ta seg råd til det, skifter kvinnen tema.

– Livet her i leiren er hardt. Men Kakuma er et mye bedre sted å bo enn Dadaab og Somalia. Her er det trygt og det er få konflikter. Men jeg savner det livet vi levde hjemme før krigen, sier hun. ■

Ingunn Bjørkhaug, Fafø-forsker

– Lever under ekstreme forhold

FNS HØYKOMMISÆR for flyktninger (UNHCR) innrømmer utfordringer ved driften av Kakuma, og skylder på strammere budsjetter.

FN-organisasjonen erkjenner at det er ekstreme forskjeller mellom flyktningene i leiren og de lokale som lever utenfor.

– Veksten i antallet lokale som trekkes mot leiren har vært betydelig de siste årene, sier Jacqueline Parlevliet, assisterende representant for UNHCR i Kenya, når Bistandsaktuelt tar kontakt.

– Mange av de lokale som bor i området rundt leiren lever under ekstremt vanskelige forhold. Samtidig er dette tjenester flyktningene inne i leiren har tilgang på.

Selger ved og mat

Parlevliet innrømmer at forskjellene blant annet har ført til at lokale trekkes mot leiren for å selge ved, hjelpe flyktningene å bære matrasjoner eller utføre andre tjenester.

– Ifølge statistikk på seksuell- og kjønnsbasert vold i leiren, vet vi at det forekommer prostitusjon, men så langt har vi ingen rapporter om at folk fra vertssamfunnet er ofre for denne type overgrep inne i leiren, sier hun.

UNHCR-sjefen sier en vanlig bekymring fra vertssamfunnet er at en stor flyktningleir ødelegger lokalmiljøet og dets bærekraft.

– Men en stor leir kan også bidra til en positiv utvikling med økono-

misk vekst og arbeidsplasser for de lokale som har utdanning.

1800 nye månedlig

Parlevliet poengterer at Kakuma tar i mot mer enn 1800 nye flyktninger hver måned.

– Operasjonen i Kakuma er strukturelt underfinansiert: Samtidig som budsjettet nå er redusert, kommer det stadig nye flyktninger til leiren. Mange av disse er blant de mest sårbare.

– Er det et problem at noen av flyktningene selger matrasjonene sine?

– Flyktninger selger ofte deler av sine matrasjoner, ikke nødvendigvis fordi de ikke trenger mat, men for å skaffe andre varer som de ikke mottar gjennom bistandspakken, for eksempel melk, sukker eller klær, men det kan også være tellerskritt til mobiltelefonen eller lignende. Salg av matrasjoner blir først en bekymring når det tar kommersielle proporsjoner og påvirker markedsverdien på råvarer i flyktningleirens vertssamfunne.

Vil unngå misbruk

– Vil dere vurdere å endre mat-distribusjonssystemet i Kakuma?

– Verdens matvareprogram (WFP) og UNHCR prøver nå ut et nytt system. Hensikten er å sikre at de som har behov for matrasjoner får det, mens andre som ikke har de samme behovene ikke får utdelt mat.

– Leter trolig etter billigst arbeidskraft

– NÅR FLYKTNINGER med ressurser velger å ansette lokal arbeidskraft vil jeg tro at de ansetter utfra hvor de kan hente billigst arbeidskraft, sier Fafø-forsker Ingunn Bjørkhaug.

Hun skriver doktoravhandling om økonomiske interaksjoner mellom flyktninger og vertssamfunn i Uganda og Liberia, og presiserer at hun ikke har inngående kjennskap til forholdene i Kakuma.

– Situasjonen i Kakuma virker kompleks. Leiren har eksistert i mer enn 20 år: Familier som har bodd der over tid har hatt mulighet til å tilpasse seg omgivelsene og bygge sosiale nettverk. Flyktninger tar med seg kunnskap og erfaringer fra egen kultur, noen får overført penger fra slektninger i utlandet og humanitær bistand kan gi dem ekstra midler de kan forhandle med, sier Bjørkhaug.

Fafø-forskeren understreker at flyktninger som gruppe ikke bare er marginaliserte ofre, slik de ofte framstilles i vestlige medier.

– Flyktninger er også mennesker med muligheter. Det er derfor en naturlig konsekvens at det vokser frem forskjeller når nye samfunn, som en flyktningleir etableres. Men det er viktig å forstå de ulike gruppene behov når man oppretter og drifter en flyktningleir, sier hun.

Bjørkhaug viser til at UNHCR noen

steder i Afrika har utviklet et system med behovsprøvet humanitær hjelp. Hensikten med dette er å oppmuntre flyktninger til å finne eget levebrød og redusere avhengighet av nødhjelp.

– Jeg synes det er viktig at hjelpen blir utviklet gjennom kunnskap til lokale forhold, og ikke på antagelser eller generelle premisser. Flyktninger er en sammensatt gruppe, sier Bjørkhaug.

– Hva tenker du om at lokale turkanere Bistandsaktuelt har snakket med utenfor Kakuma forteller at de jobber som vaskehjelp for flyktningene?

– For vertssamfunnet kan det oppleves som urettferdig at flyktningene får tilgang på humanitær hjelp når de selv lever under marginale forhold. Samtidig kan grupper innenfor vertssamfunnet dra nytte av flyktningene. Enkelte steder kan vertsbefolkningen dra direkte eller indirekte nytte av nødhjelp gjennom bedre infrastruktur eller tilgang til helsehjelp. UNHCRs mandat er først og fremst å beskytte flyktninger. Likevel kan det være nødvendig å se på muligheter for økt lokal integrering dersom en flyktningssituasjon blir langvarig, og vertsfolket og flyktninger skal fungere side om side. Det er viktig å finne alternativer som kan bidra til å utjevne forskjeller, sier Bjørkhaug. ■

Helsepersonell hjelper en gravid kvinne på Kyeshero-sykehuset i Goma. De fleste av kvinnene som får hjelp på sykehuset har ikke blitt voldtatt. Men det er som regel voldtekts-ofrene det fokuseres på når hjelpeorganisasjonen omtaler sykehuset.

FOTO: JAN SPEED

Kritiserer ensidig fokus på voldtekt

Media, organisasjoner og forskere driver ofte med «voldtektsturisme» når de besøker DR Kongo. Voldtekts ofre blir en vare som vises fram for å samle inn penger. Det mener to svenske forskere som har forsket på seksualisert vold i Kongo. De etterlyser en mer nyansert tilnærming til problematikken.

Av Jan Speed

De svenske forskerne Maria Eriksson Baaz og Maria Stern, begge tilknyttet universitetet i Göteborg, kaster en brannfakkel inn i debatten om seksualisert vold i krigssituasjoner. De tar utgangspunkt i egen forskning i DR Kongo der de intervjuet regjeringssoldater om seksuelle overgrep. Boken «*Sexual Violence as a Weapon of War: Perceptions, prescriptions, problems in the Congo and beyond*», utfordrer tenkningen til en rekke hjelpeorganisasjoner. Overfor Bistandsaktuelt utdyper Maria Eriksson Baaz hva hun og forskerkollega Stern mener med at det har skjedd en «kommerialisering» av voldtekter i Kongo.

– Med kommersialisering av voldtekt viser vi til hvordan engasjement i voldtektsproblemet er blitt en lukrativ kilde til oppmerksomhet og ressurser for en rekke ulike eksterne aktører, fra givere, internasjonale hjelpeorganisasjoner, politikere, journalister – men også forskere som oss selv. Oppmerksomheten og ressursene til å bekjempe seksuell vold har også skapt en situasjon der det å ha status som offer eller overlevende av voldtekt er blitt en del av overlevelsesstrategier lokalt og kan også være inntektsbringende. Anklager om voldtekt er blitt en stadig vanligere forhandlings- og utpressingsstrategi.

– Har du eksempler på slike aktører?

– Jeg har ingen interesse av å peke

ut spesielle organisasjoner her. Fenomenet er også for utbredt til å gjøre det. Det innbefatter også lokale organisasjoner. Men et uttrykk for dette er hvordan organisasjoner hele tiden vektlegger sitt arbeid mot voldtekt, sammenlignet med annet arbeid de gjør. Eller at de bevisst begynner å arbeide med voldtekt for å få ressurser, til tross for at de kanskje ikke har noen erfaring med dette arbeidet og at det allerede finnes mange som jobber med spørsmålet. Det handler også om at man anvender overlevende eller ofre som en slags «vare» eller «ressurs» som vises fram for givere og delegasjoner i et forsøk på å samle inn penger.

«Voldtektsturisme»

– Du bruker også begrepet «voldtektsturisme». Hva legger du i det?

– Med «voldtektsturisme» sikter vi til den store strømmen av mennesker og delegasjoner som har reist til Kongo for å treffe overlevende ofre etter voldtekt. Å treffe og prate med et offer for voldtekt og besøke ett av de to store sykehusene som tar hånd om kvinnene er blitt en slags «plikt» for besøkende i DR Kongo.

– Er hjelpeorganisasjoner uredelige når de bruker voldtekt som «salgsargument» eller når de kobler sammen kampanjer mot ulovlig mineralutvinning og voldtekt?

– Jeg vet ikke om man kan si uredelig. Jeg tror at mange virkelig ser

«Hjelpeorganisasjoner anvender overlevende eller ofre som en slags «vare» eller «ressurs» som vises fram for givere og delegasjoner i et forsøk på å samle inn penger.»

voldtektene som Kongos største problem og at man også er overbevist om at det finnes en veldig nær og enkel kobling mellom mineralutvinning og voldtekt. Så man kan ikke egentlig si at det dreier seg om uredelighet. Samtidig er det klart at bistandsorganisasjoner og lobbyorganisasjoner som *Enough Project* har et behov for å fortelle enkle historier som engasjerer mennesker. Så det er en rekke faktorer som påvirker: behovet for enkle og sensasjonelle historier som kan generere interesse og ressurser, en uvilje mot å lytte til andre perspektiver og mangel på kunnskap.

Ensidig fokus på voldtekter

FN, hjelpeorganisasjoner og media omtaler ofte voldtekt som et krigsvåpen eller krigsstrategi i det østlige DR Kongo. Maria Eriksson Baaz, mener årsakene er mer sammensatt.

– En del av voldtektene, som annen vold mot sivile, kan forstås som strategisk. De er en del av et forsøk

på å straffe eller skremme befolkningen i enkelte områder. Men en stor del av den volden som begås av regjeringshæren er heller et uttrykk for dysfunksjonelle militære strukturer og kommandolinjer. Ofte reduseres voldtekt til å være et våpen i konflikten, som i sin tur beskrives som drevet fram av kampen om såkalte konfliktmineraler. Dette er en forenkling.

– Du skriver at journalister og hjelpearbeidere «do not hear the other stories». Hvilke historier går man glipp av ved å ha et ensidig voldtektfokus? Og hva har det å si for den hjelpen som tilbys DR Kongo?

– En konsekvens er at voldtekter løftes ut av sin sammenheng og at annen vold som mennesker blir utsatt for blir usynliggjort. Men det handler også om at voldtekter løftes ut av sin sammenheng i forhold til andre spørsmål om kvinners reproduktiv helse og rettigheter. Mødre og barnedødeligheten i Kongo er for eksempel en av de høyeste i verden. Bare én prosent av fisteltilfellene – som i mediene er sterkt koblet til voldtekt – er faktisk et resultat av voldtekter. 99 prosent av tilfellene er et resultat av vanskelige fødsler og manglende helsetjenester for mødre. Tross dette får disse 99 prosentene veldig lite oppmerksomhet og ressurser, sier Maria Eriksson Baaz. ■

jasp@norad.no

Maria Eriksson Baaz, forsker ved universitetet i Göteborg

Les mer på nett

Les hele intervjuet på www.bistandsaktuelt.no

Kommentar Av Jan Speed

Voldtekt skygger for andre behov

INGEN BENEKTER at tusenvis av kvinner blir voldtatt hvert år i DR Kongo, og at det er et massivt problem som fortjener oppmerksomhet. Faren er at annen vold og årsaker til nød blir oversett. Mødre-helse er et område som er blitt forsømt.

Byen Goma i det østlige DR Kongo er blitt kalt «verdens voldtekthovedstad». Svært få saker eller pressemeldinger fra hjelpeorganisasjoner om konflikten i DR Kongo unngår å nevne at «voldtekt brukes som krigsstrategi».

Voldtektssykehus?

I norsk bistand er det spesielt Panzi sykehus som har vært et yndet mål for bistand til kampen mot voldtekt. Hjelp til voldtekts ofre har også vært et viktig argument for norske bevilgninger til utvidelse av sykehusene Heal Africa og Kyeshero i Goma.

Organisasjonen Join good forces i Kristiansand skriver i en pressemelding: «I 2012 åpnet organisasjonen et spesialsykehus til 54 millioner kroner med 300 senger for voldtatte kvinner.» Igjen fokus på voldtekt, men mange av de 300 sengeplassene på sykehuset er likevel ikke for voldtekts ofre.

Panzi sykehus i Bukavu har etter hvert blitt et trekkplaster for organisasjoner som vil gjøre en innsats eller profilere sin innsats mot seksualisert vold. Med norske og britiske penger ble det i 2007 bygget en egen ny avdeling for fisteloperasjoner. USAID, FN-organisasjoner, Kirkens Nødhjelp og en rekke andre støtter sykehuset.

Forskning gjort av seniorrådgiver Solbjørg Sjøveian av fistelopererte pasienter på sykehuset fra 2005 til 2007 viser at bare 0,8 prosent av operasjonene var knyttet til seksualisert vold. 70 prosent av operasjonene behandlet obstetrisk fistel – ofte forårsaket av vanskelige, langvarige fødsler uten kyndig fødselshjelp.

– Forskningen viste at det var et uventet lavt antall fisteltilfeller forårsaket av voldtekt. Likevel viser mange organisasjoner, inkludert Panzi-sykehuset og helsearbeidere, til at seksualisert vold er en viktig årsak til fistelskader i DR Kongo, sier Solbjørn Sjøveian. Hun arbeidet tidligere på Panzi og arbeider nå i Norad.

Etisk betenkelig

Hun påpeker at det er også etisk betenkelig at alle kvinner med fistel lett blir feilaktig forbundet med voldtekt – og at de dermed blir sett ned på.

I begynnelsen når sykehusdirektør og Nobels fredspris-nominerte

Denis Mukwege snakket om sin avdeling var han veldig åpen om denne fordelingen. I et intervju i 2007 med undertegnede fortalte han at bare 20 prosent av fisteloperasjonene de utførte var knyttet til voldtekt. Men etter hvert har denne opplysningen sjelden kommet fram i intervjuer eller i hans internasjonale taler.

Kirkens Nødhjelp skriver i kampanjemateriell: «Panzi sykehus i Bukavu opererer kvinner som har fått underlivet ødelagt etter voldtekt.»

De nevner ikke at flertallet lider av fistel på grunn av fødselsproblemer, selv om organisasjonen også hjelper disse kvinnene. Dette enorme mødre-helseproblemet i områdene rundt De store innsjøene kommer dermed i skyggen.

– Årsaken til fistelproblemer er ikke væpnede grupper som voldtar kvinner i DR Kongo, men manglende mødre-helsetjenester. Siden det er fokus på voldtekt, blir politikere, nasjonale ledere og det internasjonale samfunn ikke holdt ansvarlig for de virkelige årsakene som delvis kunne bli løst med tilstrekkelige mødre-helsetjenester, sier Sjøveian.

Folk som jobber med fisteloperasjoner på et sykehus i Goma forteller at noen kvinner som har fistelproblemer forårsaket av vanskelige fødsler heller sier at de er voldtatt fordi de tror at det er kun voldtekts ofre som får gratis behandling.

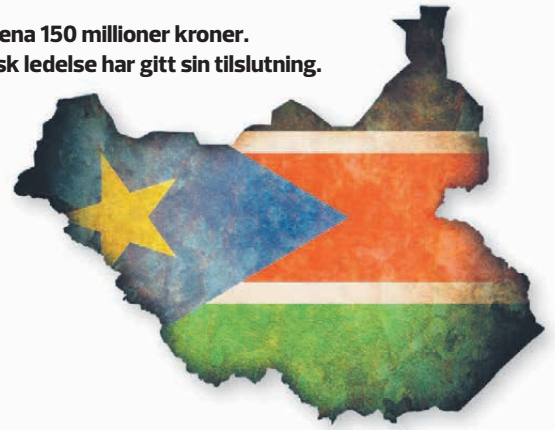
Ingen enkel løsning

Den internasjonale oppmerksomheten som rettes mot seksualisert vold er et lite plaster på et stort verkende sår. Det er å behandle et symptom, men ikke sykdommen. Det gjør at FNs sikkerhetsråd og de mektige landene kan si at de gjør noe i DR Kongo, mens de store, grunnleggende problemene ikke blir løst.

Erfaringene fra andre land som Liberia der borgerkrig førte med seg omfattende voldtekt viser at det ikke blir slutt på overgrepene bare fordi en fredsavtale er undertegnet. Det er et vedvarende problem. Men da har ofte hjelpeorganisasjonen flyttet et annet sted. ■

Jan Speed har skrevet boken «Kvinner bærer halve himmelen» om kongolesiske kvinner som arbeider for voldtektsoverlevende. Inntektene fra boken gikk til flere norske organisasjoners arbeid i DR Kongo. I likhet med mange andre har han kanskje lyttet mer til voldtektshistoriene enn til de andre detaljene i kvinnenes historier.

Mye står og faller på at Sør-Sudan klarer å stable på bena 150 millioner kroner. Men prosjektet er prioritert i statsbudsjettet og politisk ledelse har gitt sin tilslutning. Se nedenfor.

Økonomi

Kraftdrømmen lå i en skuff i 32 år: Nå starter byggingen

32 år etter at de første planene ble lagt, starter byggingen av Sør-Sudans aller første store vannkraftverk. For norske Oddvar Espegren (65) er en livslang drøm i ferd med å gå i oppfyllelse.

Av Hege Opseth, Fula Rapids, Sør-Sudan

1981: Småflyet rister mildt i de varme vindene. Ingeniørene Oddvar Espegren og kollega Tore Askildsen er på oppdrag for Hafslund Energi. De skal utrede mulighetene for å bygge vannkraftverk ved Nilens bredd, ikke langt fra grensen til Uganda. De flyr over Fula Rapids i Nimule nasjonalpark.

Gjemt, mellom tett tropisk skog, åpenbarer fossefallene seg. Det er enorme krefter i sving. – Her, sier de to ingeniørene til hverandre. – Her er det muligheter.

De tar flyfoto, lager tegninger, regner på megawatt og lager en rapport om at det er teknisk og økonomisk gjennomførbart å bygge et kraftverk i området. Både Norad og Kirkens Nødhjelp er involvert.

Blodige år

Så kommer krigen mellom Sudan og opprørsgruppene i sør. I et steinhus, like ved Fula Rapids finner SPLA-general John Garang et av sine gjemsteder. Herifra sender han ordre om militære angrep. Det blir blodige år i Sør-Sudan. De lokale byene Torit

og Nimule rammes hardt av krigshandlingene.

Rapporten fra de to unge ingeniørene ender i en skuff. Vannkraftverk er det siste noen tenker på.

Oddvar Espegren har vokst opp på det afrikanske kontinentet, og hele sitt voksne liv har han fartet frem og tilbake mellom Norge og Afrika på kortere og lengre oppdrag som hjelpearbeider. Minnene fra reisene i et fredelig Sudan, fra britenes tid, slipper ikke taket. Han husker det som var det eneste vannkraftverket landet har hatt. Det var lite, bittelite. Men det fungerte.

– Jeg tenkte ofte at det å bygge vannkraftverk i Afrika må være «meningen med livet» – og jeg snakket ofte om det, smiler Espegren.

2013

Det er 32 år siden den første flyturen over Fula Rapids når Bistandsaktuelt møter Espegren i hovedstaden Juba. Det ble børstet støv av den gamle rapporten, bokstavelig talt.

Per Emil Lindøe, daværende direktør i Norfund (Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland), tok kontakt da fredsavtalen ble undertegnet i 2006. Han lurte på om kollegaen husket studien som ble laget om Fula. «Kan du finne den», spør Lindøe.

– Jeg reiste til Hafslund Energi og rota i arkivene, men fant dessverre ingenting. Så gikk jeg i Kirkens Nødhjelps arkiver. Der fant jeg den store tjukke rapporten, kopierte den opp i fire-fem eksemplarer og

Oddvar Espegren forklarer hvor kraftlinjen til Juba skal gå. Det er arrangert to turer for kontraktører som ønsker å legge inn anbud på prosjektet.

FOTO: HEGE OPSETH

leverte til Norfund. Vi hadde lange samtaler som endte med at vi bestemte at dette skal vi gå for, forteller Espegren.

Generatorbyen

I bakgrunnen i Sør-Sudans unge hovedstad Juba durer generatorene. Bare rundt ti prosent av befolkningen i Juba har tilgang til strøm. Både aircondition og lys kommer fra generatorer som er dieseldrevet. Det finnes ikke raffinerier i Sør-Sudan, så

selv om landet har olje må all diesel importeres fra nabolandet Kenya og fraktes i lastebil til Juba.

Alle er enige om at landet trenger strøm – det store spørsmålet er hvordan.

Etter at det ble blåst støv av vannkraftprosjektet Fula Rapids Hydro-power Project har det vært en rekke møter med politisk ledelse i Juba. Tidligere visepresident og energiminister Riek Machar er den som først underskriver en foreløpig avtale om å

«Selv om jeg egentlig er pensjonist skal jeg være med på åpningen her i 2017! Da vil ringen være sluttet for meg.»

Oddvar Espegren, norsk ingeniør og bistandsveteran

■ NØDHJELP

Kuponger erstatter utdeling av mat

I løpet av sommeren er verdikuponger delt ut til en million flyktninger i Syrias naboland av Verdens matvareprogram. I 2011 brukte WFP totalt 1,2 milliarder kroner på 51 penge- og kupongprogrammer rundt om i verden. Det gjør at familiene selv kan kjøpe det de trenger i butikker eller på markeder.

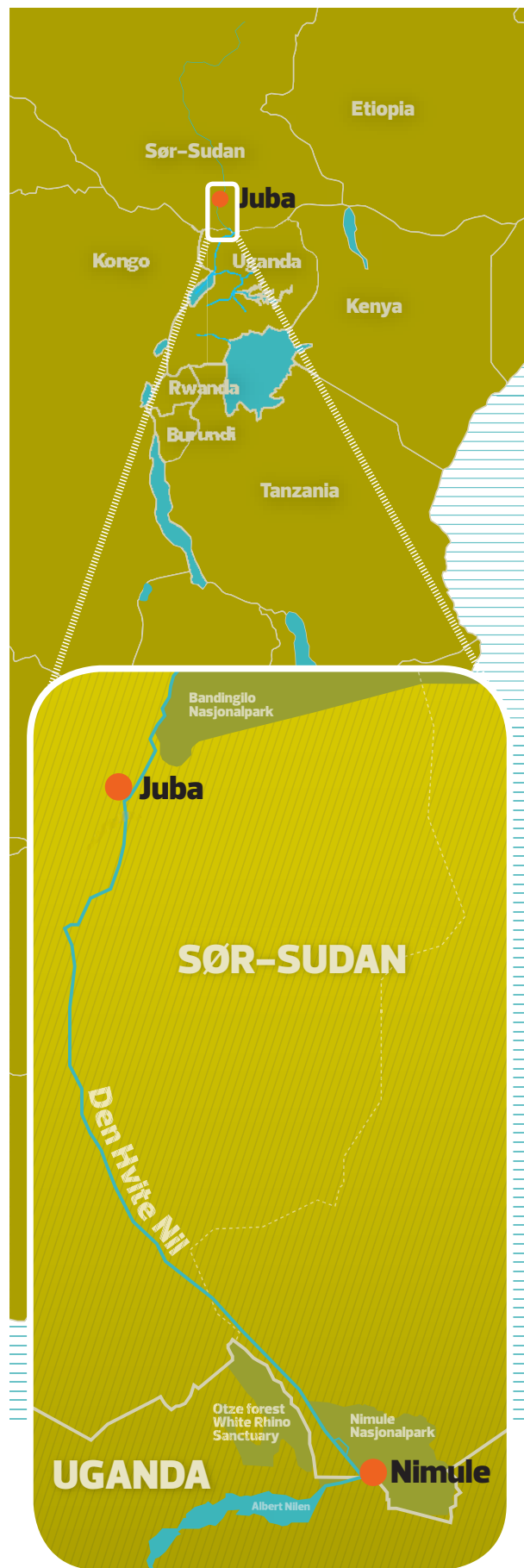
– Dette er noen kvinner setter spesielt stor pris på. Det gir dem mer verdighet. De vet selv hva som er best for deres familier, sier Dorte Jessen, WFPs programsjef i Za'atri-flyktningleiren i Jordan.

■ GJELD

Revisjon av norske gjeldsavtaler

Som første land i verden har Norge gjort en uavhengig gransking av utestående norske lån til utviklingsland. Norge har fortsatt rundt en milliard kroner i utestående fordringer.

– Hovedkonklusjonen er at de norske garantiene oppfylte de daværende kravene som Garantiinstituttet for Eksportkreditt (GIEK) da hadde. Men de gamle kontraktene oppfyller ikke alle nåværende regler og heller ikke de nye FN-prinsippene, sa Karstein Haarberg fra Deloitte da han presenterte rapporten.

gå videre med prosjektet høsten 2006.

– Machar var midt i fredssamtaler med Lords Liberation Army (LRA). I en kaffepause gikk han gjennom avtalen og skrev under, minnes Espegren.

Full stopp

Da var planen å bygge ut til en kapasitet på 20 megawatt. Men så tar John Luc over departementet til Machar. Beskjeden er at sør-sudaneerne vil ha et mye større vannkraft-

verk. Store summer betales til tyske konsulenter for å utrede muligheter for kraftverk på 300–400 megawatt.

– Løpet var kjørt. På tre år hadde jeg ingenting med dette å gjøre, forteller Espegren.

Gigantplanene om 300-400 MW blir etter hvert skrinlagt. I 2010 sender den samme John Luc et brev til Norad, og ber Norge hente frem igjen Fula-prosjektet. Norfund blir raskt involvert igjen og de sørger for å få Espegren med på laget. Sør-

lendingen klarer ikke si nei, til tross for at pensjonisttilværelsen bare er et par, tre år frem i tid.

– Jeg er ikke ferdig med Fula ennå, sier han og smiler litt.

Fra 20 til 42 MW

Siden den gang har Espegren reist frem og tilbake til Sør-Sudan. I mellomtida er planene for kapasiteten på kraftverket økt fra det opprinnelige 20 megawatt til 42 megawatt. Espegren har ordnet tillatelser,

sertifikater, kjøpt eiendommer og bygd relasjoner både sentralt og på landsbynivå. Prosjektet har i dag en kostnadsramme på i underkant av en milliard norske kroner. Norge og Norad gir 300 millioner kroner i gavebistand til prosjektet. 500 millioner kroner skaffes til veie i lån fra privat sektor – blant annet fra Africa Development Bank og Norfund. Sør-Sudan skal selv skal inn med 150 millioner kroner.

– Det er viktig for å skape eier →

← Fortsetter fra forrige side

skap til prosjektet. Dette skal ikke være et bistandskraftverk. Målet er at det skal gi inntjening og skaffe strøm til alle som kan betale i Juba. Ved at det er et prosjekt som plasseres i privat sektor tror vi det vil ha større muligheter for å holde høy driftssikkerhet, kvalitet og leverings-sikkerhet, sier Espegren.

Mye står og faller på at Sør-Sudan

klarer å stable på bena 150 millioner kroner. Men prosjektet er prioritert i statsbudsjettet og politisk ledelse har gitt sin tilslutning.

– Vi trenger dette prosjektet på plass så snart som mulig for å legge grunnlaget for den utviklingen vi ønsker, har Sør-Sudans tidligere energiminister David Deng uttalt.

Utflukt

Morgenen etter samtalen med Espegren er vi på Juba Regency Hotel. Selv i skyggen stiger temperaturen raskt, fra hett til brennhett. På hotellet har rundt 15 håpefulle kontraktører fra hele verden samlet seg. De skal alle på utflukt til Fula Rapids for å se og gjøre seg opp en mening om hvordan prosjektet best kan gjennomføres.

– Det er viktig at dere har gode sko, formaner Espegren gruppen som står foran ham.

Han har ikke tall på hvor mange ganger han har tatt turen gjennom kratt og skog for å komme til elvebredden i nasjonalparken. Nok vann og solide sko er første bud.

Eksotiske omgivelser

Gruppen av kontraktører tar en liten stopp noen mil fra det endelige målet. Espegren hopper ut av den hvite landroveren, hilser på landsbyfolket

Her skal vannkraftverket som er det første i denne størrelsen i Sør-Sudan bygges.

FOTO: HEGE OPSETH

som bor like ved hovedveien.

De runde tukulene forteller historien om mennesker som lever som familiene deres har gjort i generasjoner. Da hovedveien fra Juba til Nimule ble bygget ble de innhentet av verden utenfor. Nå dunderer tungtrafikken forbi. Alt som skal til Juba – fra diesel til matvarer – kjører forbi her. Nå kommer også kraftlinjene.

– Dimensjonen på kraftlinjen er 132 kilovolt, forklarer han.

Noen av kontraktørene nikker og noterer, andre igjen er mer opptatt av å studere omgivelsene.

Menneskene som bor like ved Nimule nasjonalpark og Fula Rapids vil få livet snudd opp ned når arbeidet starter. Det er landsbysjefen George Odugu glad for.

– Det vil gi oss mulighet for arbeid. Barna våre vil kunne gå på skole og livet vil bli lettere, sier han til Bistandsaktuelt.

Vern av ville dyr

Selve vannkraftverket ligger like utenfor grensen til nasjonalparken. Det finnes både flodhester og elefanter.

Espegren sier det er foretatt grundige miljøundersøkelser. Elefantene og flodhestene i området har vært fulgt tett og rutene de tar er kartlagt.

– Dette har vi gjort for å redusere negative effekter av entreprenørens arbeid. Rent praktisk betyr det at vi ikke jobber om natta, da skal alle forlate parken slik at dyrene, spesielt flodhestene, kan beite i fred, sier Espegren og fortsetter: – Elefantene migrerer i en stor sirkel. Vi tar hensyn til når de flytter på seg. Da vil arbeidet stoppes.

Lokale fiskere

Vi går opp en liten bakke, utkikksposten er også stedet hvor lokale fiskere sover om natten. En hullete genser henger i et tre. De er ute og tester fangstlykken her. Når arbeidet settes i gang vil de miste det som har vært deres faste fiskested i generasjoner.

Landsbysjefen sier at det ikke er noe problem. Espegren forteller at de har kommet til enighet om kompensasjon og vil flytte til et nytt fiskested.

– Et slikt prosjekt vil ha noe innvirkning på lokalmiljøet, slik er det bare. Men vi arbeider hardt med å minimere skadene, sier han.

Det er et mektig syn å stå ved Nilens bredd og se de vanvittige naturkreftene.

– Dette er stedet som vil sikre kraft nok til å gi lys til Juba. Strøm er nødvendig for å skape utvikling,

Strøm i Juba

- Elektrisitet produseres i dag fra gamle dieselgeneratorer og er kun tilgjengelig for de rike. Den sentrale strømforsyningen er svært ustabil, derfor blir den supplert av en stor mengde privateide generatorer.
- Den planlagte utbyggingen av Fula Rapids er på 42 MW. Potensialet er på hele 150 MW.
- Norge vil støtte prosjektet med 300 millioner kroner i gavebistand.
- Prosjektet deles opp i flere faser, hvor den første skal gi 10 MW med strøm til hovedstaden.
- Etter planen skal kraftverket stå ferdig i 2017. Da er målet at billig og miljøvennlig elektrisitet skal være tilgjengelig for alle.

Norge vil bidra til energi i Afrika

Fornybar energi vekker begeistring i bistands-Norge. Men det er behov for massive private investeringer. **Av Jan Speed**

Prosjektet er lagt ut på anbud, og en rekke kontraktører har vært ved Fula Rapids for å se på mulighetene. FOTO: HEGE OPSETH

Fiskerne ved Fula Rapids får kompensasjon ettersom de mister fiskeplassene som følge av utbyggingen. FOTO: HEGE OPSETH

DE POLITISKE PARTIENE må forplikte seg til å støtte ytterligere opp om bistand til fornybar energi. Det var budskapet i et utspill tidligere denne måneden fra en uvanlig trekant-allianse bestående av Kirkens Nødhjelp, miljøorganisasjonen ZERO og det statlige investeringsfondet Norfund.

De tre aktørene skriver at «å skape gode arbeidsplasser er avgjørende i kampen mot fattigdom.» De viser til en rapport fra Verdensbanken fra 2012 som fastslår at verden er nødt til å skape 600 millioner nye jobber innen 2020 bare for å opprettholde dagens sysselsetningsnivå. Og at «arbeidsplasser krever energi.»

– Fornybar energi er det området der Norge virkelig kan gjøre en forskjell. Norge kan lage seg en profil internasjonalt som er annerledes enn det andre gjør. Derfor er det viktig at denne innsatsen blir skalert opp, sier Norfund-sjef Kjell Roland til Bistandsaktuelte. Men en av hans store bekymringer er at norske partnere i fornybar energi mangler kapital.

Elsker strøm

Utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås (SV) sier på sin side at han «elsker strøm». SV-eren har vært en pådriver for ytterligere energisatsing over bistandsbudsjettet, og han viser til at 80 prosent av de som ikke har strøm bor i Afrika. Økningen på budsjettet sist høst har bidratt til at Norge nå gir 2,5 milliarder kroner til ren energi.

– Bistandsbudsjettene fra hele verden er ikke nok til å dekke behovene for energi framover. Det er nødvendig med private investeringer. Mye av den norske energibistanden går gjennom Norfund og Energi+. Begge har som mål å få mer av privat sektor på banen, sier Holmås.

Han mener energi må inn i FN's nye globale mål etter at tusenårsmålene løper ut i 2015.

Flere prosjekter

Flere store fornybar energi-prosjekter er i gang med støtte fra norsk offentlig og privat kapital:

- Gjenoppbyggingen av Mount Coffee vannkraftverk i Liberia, er et av de største utviklingsprosjektene i landet. Der skal Norge investere 400 millioner kroner.

- Selskapet Scantec Solar bygger tre store solkraftfelt i Sør-Afrika med delvis norsk offentlig finansiering.

- Fula Falls i Sør-Sudan (se hovedsaken) skal se de første spadetakene tidlig neste år.

- I Zambia oppgraderes et gammelt vannkraftverk.

- Flere vann-, vind- og solenergi-prosjekter er under utredning.

jasp@norad.no

for at folk skal få et bedre liv, roper Espegren. Drønnet fra den gigantiske fossen gjør at stemmen hans så vidt høres.

Gjemmeded

Når vi kjører ut av nasjonalparken passerer vi igjen huset hvor den avdøde frigjøringsgeneralen John Garang gjemte seg. Trær gror ut av vinduene og vitner om at historien i Sør-Sudan har tatt en ny retning. Det er ikke lenger borgerkrig. Sør-Sudan er en selvstendig stat. Det skjedde etter en fredsavtale med Sudan og en deretter påfølgende folkeavstemning. Lokalbefolkningen opplever fred, og nå håper de på et utviklingsprosjekt som kan gi dem lys i de små husene og kanskje forandre livene deres.

– Jeg tror vi skal klare byggestart tidlig neste år, sier Espegren. Vel vitende om at veien til målet fremdeles vil være både utrygg og humpete.

Den 65 år gamle ingeniøren og Afrika-vennen tar en liten pause, ser på de mektige omgivelsene og sier: – Det føles fantastisk herlig! Selv om jeg egentlig er pensjonist, skal jeg være med på åpningen her i 2017! Da vil ringen være sluttet for meg. ■

opsethmedia@gmail.com

Vil du være med å forvalte Norges vann- og energiresurser?

Seksjonssjef

Internasjonalt utviklings samarbeid

Seksjonen skal ivareta NVEs rolle som faglig rådgiver innenfor områdene vann og energi i det norske bistands- og utviklingsarbeidet. For tiden samarbeider vi med 18 land.

Som leder får du personalansvar for ti faglig sterke medarbeidere og budsjettansvar for den internasjonale oppdragsvirksomheten.

Vi søker deg med høyere utdanning, erfaring fra internasjonalt arbeid og evnen til å lede medarbeidere som er spredd rundt i hele verden.

Søknadsfrist 08. september.

For mer informasjon se våre hjemmesider www.nve.no.

28 Intervjuet

–Nødhjelp er ikke en jobb for amatører

– Folk i nød må skånes for inkompetanse, sier Jan Egeland. Flyktninghjelpens nye generalsekretær har som mål at organisasjonen skal være en av de mest profesjonelle og effektive hjelpeorganisasjonene i verden. **Av Tor Aksel Bolle**

Bistands-, freds- og menneskerettighetsarbeideren er tilbake i Norge, etter enda et internasjonalt oppdrag. I august inntok han sjefsstolen i Flyktninghjelpen.

Egeland hadde en spennende jobb som Europadirektør i organisasjonen Human Rights Watch. Men da 56-åringen fikk forespørsel fra Flyktninghjelpens styreleder Idar Kreutzer om han ville være interessert i å lede Norges største humanitære organisasjon bestemte han seg raskt.

– Det er enormt givende å kunne jobbe med operasjonelt humanitært arbeid. Man ser kjapt resultatet av arbeidet man gjør. Å få lede en så handkraftig og effektiv organisasjon som Flyktninghjelpen er et privilegium, sier Egeland.

Han er nå sjef for en organisasjon som de siste årene har vokst med ekspressfart. For fem år siden hadde Flyktninghjelpen 2450 ansatte og inntekter på 775 millioner kroner. I dag har organisasjonen om lag 3600 ansatte, mens inntektene i fjor var på om lag 1,3 milliarder kroner. Flyktninghjelpen jobber i 22 land, i mange av dem er det krise og krig.

– Flyktninghjelpen har vokst fordi vi leverer resultater – vi redder liv. Vi får store deler av våre inntekter fra internasjonale givere som stiller høye krav til kvalitet.

– Ønsker dere å fortsette å vokse?

– Nei, ikke i samme tempo. Vi har nå med gratis hjelp fra Boston Consulting Group satt i gang en helt nødvendig omorganiseringsprosess. Den gamle strukturen vi har hatt må endres og forbedres. Det er et arbeid vi nå står midt i.

– Flyktninghjelpen får mye penger fra forskjellige stater og multilaterale organisasjoner. Er det givnerne som bestemmer hvor dere jobber?

– Det er en kompleks prosess som styrer det. Prosessen har noen gode sider og noen dårlige. Flyktninghjelpen tar ofte selv initiativ til å gjøre en innsats der behovene er størst. Samtidig får vi penger fra givere som ofte har interesser i bestemte områder. Media påvirker også i stor grad hvilke kriser som får oppmerksomhet og penger. Men vår klare holdning er at det er behovene som skal styre innsatsen.

– Den nederlandske journalisten

«Det er behov for frivillighet, entusiasme og idealisme, men mest av alt profesjonalisme.»

Jan Egeland, generalsekretær i Flyktninghjelpen

Bistandsnomaden

■ Tidligere statssekretær i Utenriksdepartementet, generalsekretær i Norges Røde Kors, nødhjelpskoordinator og assisterende generalsekretær i FN, direktør for Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) og Europadirektør i Human Rights Watch. Fra august 2013: generalsekretær i Flyktninghjelpen.

Linda Polman mener nødhjelp er blitt en kynisk business som handler om profisering og arbeidsplasser enn om de som faktisk trenger hjelp. Har hun rett?

– Nei. Vi trenger kritikere, men jeg synes ikke kritikken fra Polman er veldig presis. I løpet av de 25 årene jeg har jobbet med humanitær nødhjelp, har organisasjonene blitt dramatisk mye bedre – målt i antall reddede liv og redusert lidelse. Men det er selvfølgelig også mye som kan kritiseres og som kan gjøres bedre. Blant annet er vi fortsatt ikke gode nok til å få til overgangen fra nødhjelp til varig utvikling.

– Er det slik at hjelpeorganisasjonene flytter seg fra krise til krise, og følger pengene?

– Til en viss grad. Men i den grad organisasjonene gjør det – er det hjel-

peorganisasjonen sin skyld at det er lettere å få penger til hjelpe for eksempel mennesker på Balkan enn i Den sentralafrikanske republikk? Det er jo givere og media som styrer det i langt større grad enn organisasjonene.

– Hva er egentlig Flyktninghjelpen? En frivillig organisasjon? Eller en profesjonell nødhjelpskontraktør som kan leies inn av ulike stater og organisasjoner?

– Flyktninghjelpen er en ikke-statlig organisasjon som tilbyr tjenester på vegne av flyktninger og får støtte av land og organisasjoner fra hele verden. Vi blir målt og evaluert hver eneste dag av givere som krever resultater. Ja, vi er profesjonelle og bra er det! Vil du ha de glade amatører som reiser rundt og improviserer, eller vil du ha profesjonelle folk? Er det en ting jeg har lært så er det at der hvor det står

Kjære Ola, stolen din er sinnsykt digg!

Av Ingrid Aas Borge

JEG SKJØNNER hvorfor du følte deg så komfortabel i posisjonen din, til tross for perioder hvor kritikken haglet mot deg. Det var kanskje ikke så lurt å la trangen din til å bore etter olje ta helt overhånd, for det hviskes i gangene i departementet at det var derfor du mista jobben.

Jeg har lyst til å bli i statsrådsposten lenge, så jeg har valgt å spe på med litt miljøengasjement. Jeg tror det blir min stil. Jeg har brukt litt tid på å finne meg til rette på kontoret. LO-leder Roar Flåthen kom innom her en dag for å hente maleriene av oljeplattformene, og jeg har tatt Sta-

toil-flagget ned fra veggen og sendt det hjem til deg, som du ba om. Nå begynner jeg å trives her.

DA JEG FIKK JOBBEN DIN må jeg innrømme at jeg ble litt overraska over tittelen. Jeg var sikker på at du var «Olje- og gassminister», men det var jo «Olje- og energiminister» du skulle ha vært. Derfor har jeg måttet bruke de første ukene på å lese meg opp på fornybar energi og klimaforskning. Visste du at 1,4 milliarder mennesker i verden mangler tilgang til elektrisitet? Eller at dobbelt så mange bruker kun kull, ved og andre forurensende kilder til oppvarming og matla-

Ingrid Aas Borge er leder av Kirkens Nødhjelps ungdomsorganisasjon Changemaker.

ging? Men samtidig viser forskning at energivæksten må være noe som heter «bærekraftig» hvis vi ikke vil ødelegge klimaet vårt, så behovet for fornybar energi, investering i grønn teknologi og teknologioverføring til fattige land er enormt.

Noe annet som sjokkerte meg, var at det er flere mennesker som flykter på grunn av klimaendringer enn på grunn av krig og konflikt. Det viser seg at de farlige klimaendringene allerede er her. Over 30 millioner mennesker flyktet fra ekstremvær i 2012, og FN anslår at det vil være 150 millioner klimaflyktninger i 2050. Hus, hjem og livsgrunnlag blir skylt vekk av flom, eller smuldrer vekk av tørke

når ekstremværet kommer stadig oftere. Og det verste ved det hele: det er menneskeskapt, og vi i Norge har vært med og skapt det. Det sa du aldri noe om! Takk og lov for at jeg har blitt fortalt at vi kan gjøre noe med det. Mengden klimagasser som slipper ut i atmosfæren må ned, og det betyr at vi må slutte å pumpe opp all oljen vi er i nærheten av.

DET ER HEKTISK å være olje- og energiminister i valgkampen. Jeg vil som statsråd prioritere å jobbe for at Norge skal sette klima høyt på agendaen, og ta det historiske ansvaret vi har for klimaendringene på alvor. Norske kutt skal være i tråd med FNs

om å redde liv, må vi beskytte folk fra inkompetanse. Det er behov for frivillighet, entusiasme og idealisme, men mest av alt profesjonalisme.

– Det er blitt farligere og farligere å være hjelpearbeider. Også ansatte i flyktningshjelpen har blitt drept og kidnappet. Hva tror du er årsaken til at hjelpearbeidere oftere angripes?

– Dels handler det nok om at det er veldig store forventninger til hjelpeorganisasjonene og til hva de kan utrette og hvor de skal være. Flyktningshjelpen har over 3500 ansatte, mange av dem jobber i områder hvor det er krig og krise. Kriminelle nettverk og terrornettverk som ser på hjelpearbeidere som mulige mål er også blitt mer sofistikerte og mer globale.

– Har organisasjonen satt seg selv i en utsatt posisjon ved å ta penger fra krigførende parter, slik

dere for eksempel har mottatt støtte fra USAID i Afghanistan?

– Jeg tror ikke hvor man får pengene fra er avgjørende. Det viktige er hvordan man jobber, at man opprettholder humanitære prinsipper og er 100 prosent upartisk og nøytral. Men det har dessverre vært eksempler på hjelpeorganisasjoner som nærmest er blitt kontraktører for en part, for eksempel for USA i Irak. Samtidig har militære aktører forsøkt seg på hjelpearbeid. Når hjelpeorganisasjoner leker politiske aktører og soldater leker hjelpearbeidere da er det fare på ferde.

– Til slutt: Hva er din ambisjon for Norge største hjelpeorganisasjon?

– Det er å bidra til at flyktningshjelpen fortsetter å være blant verdens mest effektive og profesjonelle hjelpeorganisasjoner for flykninger og fordrevne. Alt vi gjør skal handle om det. ■

– Der hvor det står om å redde liv, må vi beskytte folk fra inkompetanse, sier Jan Egeland. I august tiltrådte han stillingen som sjef for Flyktningshjelpen.

FOTO: ESPEN RØST

Kommentar Eva Bratholm

Er kritisk lik negativ?

UNDERSLAG, TYVERI OG KORRUPSJON i halvparten av alle bistandsprosjekter. Det var inntrykket Aftenpostens lesere fikk med kaffen en vakker julimorgen i sommer. «Fant feil i annenhver bistandssak» sto det på førstesiden. Det var fulgt opp med at UD hadde funnet feil i 150 av 309 kontrollerte bistandssaker.

De «kontrollerte» var imidlertid ikke stikkprøver eller et representativt utvalg. Det var varslede saker, saker som allerede var under mistanke om korrupsjon.

Det er som om Folkehelseinstituttet hadde fått tilsendt 309 blodprøver med mistanke om hiv-smitte og 150 av dem var positive. Er da annenhver nordmann hiv-positiv?

«Å spisse» en sak, altså dra den litt langt og gjøre situasjonen verre enn den er, er ikke ukjent i media. Men her var det en eklatant bevisst fordreining for å gi et negativt bilde av bistand. Som gammel journalist ble jeg trist og lei meg. Er dette opplyst og sannferdig samfunnsdebatt?

Det er nok å ta av for den som vil drive kritisk journalistikk på bistand. Bladet du leser nå, er et godt eksempel på det. Men det virker dessverre som om en del medieaktører mener kritisk er det samme som negativ.

For noen år siden ble norsk oljebistand til fire land gjennomgått. Evalueringen konkluderte med at der bistanden kom inn tidlig, som i Mosambik og på Øst-Timor hadde den fungert godt. Der hvor bistanden kom inn sent, som i Angola og

Bangladesh gikk det dårlig. Samtlige omtaler var naturligvis varianter av typen «Norsk oljebistand slaktes».

Jeg er sikker på at mange kommunikasjonsfolk her kjenner seg igjen, enten de jobber i Vegdirektoratet, i Jernbaneverket eller i Helsetilsynet. Det er vanskelig å nå ut med noe positivt. Men på veldig mange felt har publikum et naturlig korrektiv. Man bruker veier, jernbane og sykehus, slik at positive opplevelser i virkeligheten kan veie opp mye negativt i media.

Slik er det ikke med bistand. Svært få kommer til slumområdene i utkanten av Dhaka og får se små jenter og gutter sitte som tente lys i et sjabert skolelokale. Her lærer de å lese og skrive takket være bidrag av norske bistandskroner til organisasjonen som driver skolen.

Naturligvis vet jeg at «no news is good news», men det føles noen ganger litt fortvilet. I sommer da rapporten om fremdriften av FNs tusenårsmaal kom, gjorde jeg et framstøt. Rapporten inneholdt en rekke virkelig gode nyheter. Som at ni av ti barn i verden går på skole, at antall barn som dør før de er fem år er halvert siden 1990 og at over milliarder mennesker har fått tilgang til rent vann.

Jeg ringte til Dagsnytt 18 og tilbød noen gode nyheter. Det gikk ikke, sendingen var full. Men da vi avsluttet samtalen om gode nyheter sukket vaksjefen i den andre enden av telefonen og sa: «Gud, det hadde vært hyggelig». ■

Dessverre er det få nordmenn som får se med egne øyne hva norske bistandskroner bidrar til, skriver Eva Bratholm. Bildet er fra en norskstøttet skole for barn som bor i slummen i Dhaka, Bangladesh. FOTO: EVA BRATHOLM

Hvis jeg var statsråd ...

I denne nye spalten inviterer vi folk i bistandsbransjen til å stake ut kursen for en mulig ny utviklingspolitikk. Tidligere bidrag:

1. Øyvind Eggen, forsker og utviklingsblogger
2. Stein Hansen, konsulent og forfatter
3. Ellen Hofsvang, policyrådgiver i Regnskogfondet
4. Leiv Lunde, direktør for Fridtjof Nansens Institutt

Skriv inn! Maks lengde: 3000 tegn.

anbefalinger, og vi skal ikke åpne nye oljefelt. Vi vet at tre firedeler av den kjente olje- og gassforekomsten må bli liggende i bakken om vi skal klare å snu klimaendringene og holde oss under 2 graders temperaturøkning.

Det er nødvendig med en omfattende global klimaavtale hvor alle rike land er forpliktet til utslippsskutt, og hvor fattige land får finansiert utslippsbegrensende tiltak. Og

er det noe jeg har lært som statsråd, så er det at det kreves politisk vilje og handling for å få til noe. Jeg har nemlig fått meg en helt egen klimafadder fra Changemaker. Klimafadderne skal støtte stortingspolitikere og listetopper, og hjelpe dem å fronte klima i valgkampen. Så nå ordner det seg, dette!

PS! Visste du at folk kaller deg OLJA Borten Moe? LOL! ■

30 Meninger

Meninger

– Norge bør bidra til at verden enes om felles mål som kan avskaffe fattigdommen en gang for alle. Se kronikken nedenfor.

Debatt:

Utviklingsfondets prosjekter er kostnads

Av Kari Helene Partapuoli

I BISTANDSAKTUELT JUNI 2013 tegnes det et bilde av at Utviklingsfondet bruker for mye penger i Norge. Utviklingsfondet har tretti års erfaring med å kombinere miljø- og utviklings tiltak i konkrete selvhjelpsprosjekter i Afrika, Asia og Latin-Amerika. I løpet av disse årene har vi hele tiden hatt stort fokus på effektiv utnyttelse av midler. Bistandsaktuelts oppslag gir et misvisende inntrykk av vårt arbeid.

I Nepal, Latin-Amerika og på Sri Lanka er landprogrammene våre økonomisk såpass små at det mest kost-

nadseffektive er å ha en person i Oslo som følger prosjektene tett. Programkoordinatorene bruker mye tid i motakerlandet og har tett kontakt med både partnere og målgruppen. Det er vår vurdering at et lokalt kontor i disse landene ville skape unødvendig administrasjon og føre til at en mindre andel av pengene ville gå til formålet.

I Etiopia og Malawi har Utviklingsfondet store og omfattende landprogram hvor det er nødvendig å ha egne utekontorer. Etiopia-kontoret har også ansvar for oppfølging av samarbeidspartnere våre i Somaliland. På

kontorene er alle medarbeiderne lokalt ansatte, bortsett fra daglig leder. Utviklingsfondet ønsker å fortsette med mange små selvhjelpsprosjekt, men vi ser at utviklingen også hos oss går mot flere utekontorer og med lokalt ansatte.

Som en bistands- og utviklingsorganisasjon må vi alltid ha et kritisk blikk på utnyttelse av midlene. Det er viktig for oss å være sikre på at arbeidet vårt er effektivt. Derfor må hvert ledd i vår organisasjon kunne dokumentere effekt og rekkevidde av arbeidet.

Kari Helene Partapuoli er daglig leder i Utviklingsfondet.

UAVHENGIG AV PROBLEMATIKKEN vedrørende bokføring av norske ansatte som integrert del av prosjektene, har Utviklingsfondet også gjennomført en kritisk gjennomgang av vårt norske kontor. Vi har kommet frem til at en slanking av staben har vært nødvendig.

I evalueringen av bistand er NORADs prinsipp om å følge pengene viktig. Men den aller viktigste indikatoren for vellykket bistand er om vi klarer å skape en positiv endring i folks liv. Ofte kalkulerer bistandsbransjen kostnadene uten å se på hva slags sam-

Kronikk:

En verden uten fattigdom

Av Tove R. Wang

EN VERDEN UTEN ekstrem fattigdom – det kan bli et av FN's nye tusenårsmål etter 2015. Men før det har vi to år med intense forhandlinger foran oss. Der må Norge være med.

Vi har opplevd en enorm framgang for menneskelig utvikling de siste tiårene. I dag går nær 90 % av alle verdens barn på skole. I 2011 døde 700 000 færre barn enn året før av sykdommer som kan forebygges eller behandles. FN's tusenårsmål om fattigdomsreduksjon har spilt en viktig rolle i å mobilisere politisk vilje og penger til en slik utvikling. Men vi er langt fra i mål.

I mai kom FN's høynivåpanel med en rapport til FN's generalsekretær om nye tusenårsmål etter 2015. Den hever lista betraktelig fra dagens åtte tusenårsmål. Panelet, ledet av Indonesias og Liberias presidenter og Storbritannias statsminister, foreslår 12 nye målsetninger: Verden skal avskaffe ekstrem fattigdom, barnedødelighet, sult og vold mot kvinner og barn innen 2030. Retten til helse, utdanning, ernæring og vann løftes fram. Det høres kanskje vel ambisiøst ut, men med politisk vilje kan det bli en realitet.

I TIDEN FRAMOVER må troverdige aktører som Norge investere tid og politisk tyngde i de internasjonale diskusjonene om nye tusenårsmål. Erfaringer fra klimaforhandlingene viser hvor krevende det kan være å samle verdens ledere om globale fellesmål. Norge må derfor forsvare og styrke de mange gode målforslagene fra FN's høynivåpanel, og samtidig jobbe for et høyere ambisjonsnivå på

de områdene der høynivåpanelet har kommet til kort.

Norge bør for eksempel støtte opp om det nye forslaget til utdanningsmål. Mens eksisterende tusenårsmål sier at barn skal få tilgang til skole, foreslår høynivåpanelet et mer ambisiøst mål om at alle barn lærer grunnleggende ferdigheter og faktisk fullfører grunnskolen. Norge har lang erfaring med å sikre gratis og inkluderende grunntidning til alle barn, og kan spille en viktig rolle for at FN vedtar et ambisiøst mål om læring for alle.

Det er også viktig at Norge støtter forslagene fra høynivåpanelet om å utjevne forskjellene mellom fattige og rike.

SAMTIDIG SOM MANGE land har opplevd en gledelig vekst de siste årene, har også ulikhetene økt. De fattigste har ikke fått del i velstandsveksten. Både inntektsforskjeller og ulikhet i tilgang til grunnleggende velferdstjenester har steget. I Redd Barnas rapport «Born Equal» har vi dokumentert hvordan gapet mellom fattige og rike barn er større enn på 20 år. Land som India og Nigeria sliter med enorme interne forskjeller på tross av økonomisk vekst. I India er feilernæring hos barn dobbelt så stor som i Afrika sør for Sahara.

«I tiden framover må troverdige aktører som Norge investere tid og politisk tyngde i de internasjonale diskusjonene om nye tusenårsmål.»

Tove R. Wang er generalsekretær i Redd Barna

For å motvirke denne utviklingen er det avgjørende at nye tusenårsmål legger sterkere vekt på å utjevne forskjeller. En stor svakhet med de eksisterende tusenårsmålene er at de ikke ivaretar sosial rettferdighet og universelle rettigheter godt nok. De er gjennomsnittsmål som ikke stiller krav til at man også innfrir rettighetene til de aller fattigste i befolkningen. For å nå målene har flere land gjennomført de letteste tiltakene først. I et land som Burkina Faso har for eksempel den gjennomsnittlige barnedødeligheten gått ned, mens den faktisk har steget i de fattigste befolkningsgruppene.

Høynivåpanelet har et godt forslag for å rette opp denne svakheten fra de eksisterende tusenårsmålene. Panelet går inn for at de nye målene skal være universelle – de skal gjelde for alle. Og på veien til å nå målene om utdanning eller energi for alle, skal land måles på om de når fattige og diskriminerte befolkningsgrupper. Ingen skal kunne diskrimineres på grunn av sin etnisitet, kjønn eller bosted.

Men dessverre går ikke høynivåpanelet langt nok, verken når det gjelder å utjevne forskjeller eller når det gjelder innsatsen for å bedre verdens helsesituasjon. Her kan Norge spille en viktig rolle i å få på plass mer ambisiøse målsetninger enn det høynivåpanelet foreslår.

RETTFERDIG FORDELING og universell helsedekning. Høynivåpanelet foreslår tiltak for å utjevne ulikheter i tilgang til velferdstjenester og energi, men ikke for å utjevne inntektsforskjeller mellom eller innad i land. Norge bør derfor jobbe for mer forpliktende målsetninger om reduserte

inntektsforskjeller, skattlegging og regulering av internasjonal kapitalflukt som tapper utviklingsland for penger. Dette vil være i tråd med stortingsmeldingen om rettferdig fordeling.

Forslaget fra FN's høynivåpanel mangler også et mål om universell helsedekning. Målsetningen om å stanse all barnedødelighet som kan forebygges eller behandles er banebrytende. Men uten et mål som i tillegg sier at alle kvinner og barn skal ha tilgang til gratis helsetjenester av god kvalitet, blir det vanskelig å bekjempe barnedødeligheten i praksis. Det er tverrpolitisk enighet på Stortinget om at norsk, global

→ Følg debatter og reisebrev på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett LANDBRUK

Landbruket trenger mer investeringer – ikke flere rapporter

Elin Ersdal og Sigrun Aasland i Norfund etterlyser større satsing på landbruket i utviklingsland.

effektive

funnsutvikling vi er med på å skape. Det er vår mening at Utviklingsfondets prosjekter skaper varig endring. Vårt arbeid er med på å gjøre livet bedre for småbønder. Utviklingsfondets arbeid er med på å skape et bærekraftig landbruk som på lang sikt er med på å bekjempe både fattigdom og sult.

GOD BISTAND KOSTER og god bistand må følges opp. Ved å fremme organisasjoner som bokfører prosjektoppfølging som del av prosjektgjennomføring, skårer kanskje Bistandsaktuelt noen retoriske poeng. Men det

er ikke sikkert at vi i bransjen, eller publikum generelt, lærer mer om hva som er god bistand av den grunn. ■

Innlegget er forkortet. En lengre versjon kan leses på www.bistandsaktuelt.no.

«Den aller viktigste indikatoren for vellykket bistand er om vi klarer å skape en positiv endring i folks liv.»»

Det er avgjørende at nye tusenårs-mål legger sterkere vekt på å utjevne forskjeller, skriver kronikkforfatteren. Bildet viser barn som jobber på en søppelfylling i Bangladesh.

FOTO: G.M.B. AKASH

helsepolitikk skal fremme universell helsedekning. Norge vil derfor være i en god posisjon til å arbeide for bedre helse enn de panelet har foreslått.

SKEPSISEN VAR STOR da arbeidet til FNs høynivåpanel om nye tusenårs-mål ble nedsatt i 2012. En bekymring var at panelet ville ende opp med en tafatt og lite ambisiøs rapport, som verken ville inspirere stater eller sivilsamfunn til å gjøre det som trengs for å avskaffe ekstrem fattigdom. Noen sa at det ville bli for politisk å sette mål om å bekjempe ulikhet. Mange mente det var urealistisk å tro at pa-

nelet ville foreslå mål om at barnedødeligheten som kan forebygges eller behandles skal ned i null.

FNs høynivåpanel har nå gjort skepsisen til skamme. De har levert en visjon om å avskaffe ekstrem fattigdom som bør appellere til regjeringer verden over. Det er under to år igjen til dagens tusenårs-mål avsluttes i 2015. Fram til da må Norge og andre ambisiøse stater sørge for at de gode forslagene forsvarer og fremmes i prosessen, og at svakhetene rettes opp. Norge bør bidra til at verden enes om felles mål som kan avskaffe fattigdommen en gang for alle. ■

nett HAITI

Samhold og eventyr på bussen

Filansjournalist Signe Prøis skriver om begivenhetsrike bussturer på Haiti.

nett SYRIA

Motiverende og utmattende

Dorte Jessen, som er programkoordinator for Verdens matvareprogram i Jordan, forteller om arbeidet med å hjelpe syriske flyktninger.

Debatt:

Ein globalt engasjert skule?

Av Kari Vestbø

FLEIRE POLITIKARAR har denne sommaren engasjert seg i debatten om Norads informasjonsstøtte. Dessverre har dei ikkje fokusert på den kanskje viktigaste arena for informasjon om nord-sør spørsmål, nemleg skulen. Skulen er ein arena der me kan nå alle, uansett om foreldra er samfunnsforskar eller reinhaldsassistent. Kvifor har då korkje Høgres Peter Gitmark og Utviklingsminister Holmås brakt skulen inn i debatten?

Det er mykje som tyder på at politikarar som er opptatt av at born skal få kunnskap om nord-sør spørsmål no bør på banen. Me i skuleaksjonen Hei Verden får stadig tilbakemeldingar frå lærarar som uttrykker uro for at internasjonal solidaritet og global undervisning får mindre plass i skulen.

LÆREPLANEN GIR skulen eit tydeleg normativt mandat til å jobbe med solidariske haldningar. Skulen har sjølvstøtt også eit kunnskapsmandat, og elevane skal blant anna kunne «kartlegge variasjonar i levekår i ulike delar av verda, forklare dei store skilnadene mellom fattige og rike og drøfte tiltak for jamnare fordeling».

Likevel er det fleire rapportar som viser at denne undervisninga må styr-

kast. Ei undersøking frå LNU fann at ungdom i Norge har mykje faktakunnskap om verda, men manglar innsikt i globale maktstrukturar og grunnleggjande årsaker til fattigdom. Hei Verden gjennomførte i 2010 ei undersøking av norske lærebøker som viste at lærebøkene inneheld mykje fakta om andre land og kulturar, men gir liten innsikt i korleis den politikken som blir ført i det rike Nord kan hindre utvikling i Sør.

ORGANISASJONAR SOM jobbar med Nord-Sør kunnskap i skulen spelar ei viktig rolle for å supplere lærebøkene. Organisasjonane aktualiserer og gjer nord-sør spørsmål meir engasjerande. Og i skulen sitt haldningsskapande arbeid spelar me ei viktigare rolle ved å samarbeid med skular om solidaritetsaksjonar. Men kanskje viktigast av alt er den pådrivar rolla me har for å bringe verdas urettferdige fordeling inn i skulen.

I år er det 40 år sidan lærarar starta skuleaksjonen Hei Verden for å engasjere norske elevar gjennom kunnskap og handling. Kan me og andre organisasjonar også i framtida forvente støtte frå politikarane i vårt arbeid for å skape eit globalt engasjement i den norske skulen? ■

Kari Vestbø er leiara for Hei Verden

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

32 Bakerst

Den gavmilde presidenten

Av Henry Lubega

– JEG ER SKUFFET over presidenten. Han gir bort sekker med penger mens det beste offentlige universitetet må holde stengt fordi de ikke har råd til å lønne foreleserne, sukker Maureen Nakamate (23), medisinstudent ved Makerere-universitetet.

Ugandas president, Yoweri Museveni, har på sine mange turer rundt i landet delt ut penger i sekker, buntevis i store stabler eller i brune konvolutter. I løpet av de siste seks månedene har han gitt bort rundt fem milliarder shilling eller nærmere 12 millioner kroner, viser en utregning fra nettstedet AllAfrica. Penger som kunne ha kommet godt med i for eksempel landets skrantende helstjeneste. I Uganda dør omtrent 16 fødende kvinner hver dag på grunn av det dårlige helsetilbudet.

Men dette er Musevenis metode. Og for mange fattige ugandere, frustrerte over elendige helstjenester og korrupte embetsmenn, er disse gavene meget kjærkomne.

Den siste bølgen av gavmildhet startet med at Museveni ga bort en sekk med 250 millioner shilling til en gruppe

Sett fra SØR

Henry Lubega er frilansjournalist og bor i Kampala.

ungdommer i Øst-Uganda. Dette ble fulgt opp med donasjoner til diverse lokale prosjekter, brylluper, kirker og enkeltpersoner.

Pengegavene krysset også de politiske skillelinjene, idet presidenten forærte de nygifte opposisjonsparlamentarikerne James Akena og Betty Amongi fra Uganda People's Congress et rundhåndet beløp i bryllupspressang. Også parlamentets visepresident skal ha mottatt en pengegave til sitt bryllup. Nå har det nærmest blitt en mote å invitere presidenten til høyprofilerte brylluper, vel vitende om at de sjenerøse gavene hans kan dekke mye av utgiftene til bryllupet.

Selv om ugandisk lov tillater donasjoner fra presidentens budsjett, har disse pengegavene blitt sterkt kritisert.

Presidentens politiske motstandere hevder at disse donasjonene blir brukt for å gjøre andre institusjoner og personer avhengige av Musevenis personlige makt. Hvorfor skulle han ellers gi penger som donasjoner i stedet for å la midlene gå over de budsjettene de er ment for?

Museveni har i lang tid blitt ankla-

get for å bruke offentlige midler til å skape et nettverk som er avhengig av ham og som har gjort ham populær i et av Afrikas fattigste land. Dette har gjort regimet hans seiglivet.

Presidenten har nå sittet ved makten i 27 år og han har bygget opp sin maktbase delvis på ideen om den gavmilde, moderate politikeren med de beste vyene for Uganda. Men noen mener mannen kun har et intenst ønske om å klamre seg til makten.

Presidentens kontor forsvarer sjefen hardnakket, og hevder at donasjonene kommer fra presidentens ubrukte per diem og representasjonsbudsjett. Men det forklarer ikke hvorfor pengesekkene og de brune konvoluttene som er gitt bort ikke heller kunne vært brukt på andre områder. Som for eksempel som lønn til forelesere. De har nå nektet all undervisning, noe som igjen har ført til at universitetet har stengt. Imens har presidenten, som sitter på pengesekken, gitt de som krever høyere lønn streng beskjed om at de kan begynne med geiteavl dersom de ikke klarer seg med den lønna de har. ■

President Museveni liker å dele ut pengegaver. Opposisjonen mener presidenten gjør det for å gjøre institusjoner og personer avhengig av ham.

FOTO: HENRY LUBEGA

Livredderen

Tore Lærdal har bidratt til å redde millioner av liv ved å utvikle naturtro dukker til opplæring av medisinsk personell. Av Anne Håskoll-Haugen

Alle kjenner Anne. Den bleke kvinnen i treningsdrakt som har hatt behov for gjenopplivning siden 1960. Mest sannsynlig har du lagt henne i stabilt sideleie og sørget for frie luftveier mer enn én gang. Plast-kvinnen i full størrelse er hovedpersonen i livredningskurs verden over. Resusci Anne, som hun kalles, er norsk, nærmere bestemt fra Stavanger, og den slappeste av de ansatte i familiebedriften Laerdal Medicals.

– 400 millioner har blitt trent i livredning og reddet til sammen to millioner liv. Tre fjerdedeler av disse er trent på dukker laget av Laerdal Medicals. Har du Kongens fortjenestemedalje hengende på kontoret?

– Nei, nei ... jeg har ikke det altså. Mitt personlige bidrag til disse resultatene bør ikke overdrives, svarer Tore Lærdal, styreleder og eier i Laerdal Medical, beskjedent på telefon fra Stavanger.

Andre generasjon

I 2010 etablerte han Laerdal Global Health som lager billig og robust utstyr til opplæring av helsearbeidere i fattige land. Siviløkonomen er andre generasjon i bedriften som startet med puslespill og postkort på 1940-tallet. Det var før Åsmund Lærdal fant på noe som skulle vise seg å redde liv.

– Min far utviklet en produksjons-

måte for å lage mykplast som han først brukte til å lage leker som så «ekte» ut. Da det etter hvert ble en ny forståelse for dødsprosessen og muligheten til gjenopplivning, ble han besatt av tanken på å lage en naturtro dukke for å drive opplæring i teknikken.

Siden har bedriften vokst til 1500 ansatte, kontorer i 20 land og produksjon i fire. Akkurat nå er Lærdal den yngre i ferd med å gjøre seg klar for å reise til Tanzania. Der skal han møte delegasjoner fra 12 østafrikanske land for å se hvordan de kan gjøre bruk av "Helping babies breathe" og "Helping mothers deliver" i sine helsestrategier. Dette er kjernen i Laerdal Global Health.

Kulturtilpasset

– Målet er å bidra til at færre mødre dør i forbindelse med fødsel, og å redde nyfødte fra å dø av pustevansker. 99 av 100 som dør av dette bor i utviklingsland. Det er oftest svært enkle teknikker som skal til for å redde dem.

Dette har Tore Lærdal investert syv millioner amerikanske dollar i. Stavanger-bedriften har utviklet blant annet en fødselssimulator, og en dukke i spedbarnstørrelse med tilhørende opplæringsprogram; *MamaNatalie* og *NeoNatalie*.

– Mye av det medisinske utstyret på markedet har vært dyrt, laget for

HVEM?

- Tore Lærdal
- Leder bedriften Laerdal Global Health som markerer seg internasjonalt med banebrytende og livreddende produkter innenfor mødre- og barnehelse.
- Siviløkonom, styreleder og eier.
- Ligger sjelden i stabilt sideleie.

engangsbruk i rike land og har vært lite robust. Det passer ikke inn i hverdagen i utviklingsland. Vi fordypet oss i hvordan vi kunne lage utstyr som er kulturelt, bruks- og prismessig tilpasset en ny brukergruppe, sier Lærdal.

100 000 hjelpere

– Har du fått avkastning på pengene?

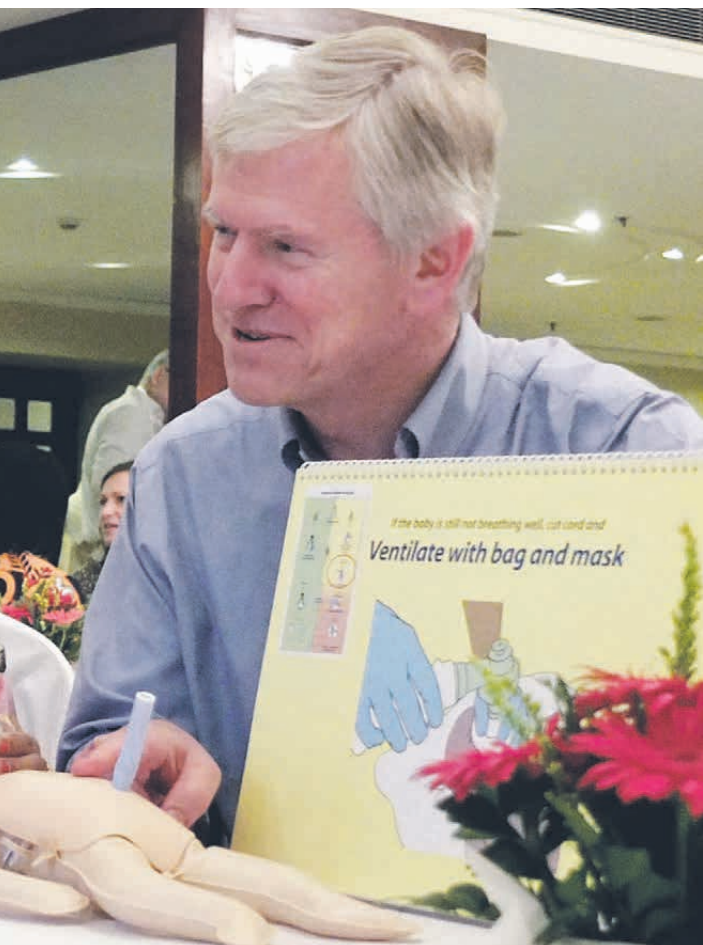
– Målet er å gå i null i 2016, vi har ikke som mål å tjene penger. Til nå har vi bidratt til å lære opp godt over 100 000 fødselshjelpere. Det er viktigere enn økonomien i denne sammenhengen.

– Hvordan har det vært å leve et helt liv blant leker og livredningsutstyr?

– Jeg ble vel nærmest «født» i bedriften som yngst av tre søsken. Min aller første oppgave i bedriften var å lage førstehjelpsputen som fant sin plass i de fleste biler, dette var på 70-tallet. Siden har jeg jobbet med alt fra markedsføring til produktutvikling.

Han var bare 29 år gammel da han overtok etter faren. Da var det allerede 400 ansatte.

« Målet er å bidra til at færre mødre og nyfødte dør, ikke å tjene penger. »

Portrett

Under Tore Lærdals ledelse har bedriften vokst til 1500 ansatte, med kontorer i 20 land. Her på kurs i Bangladesh.

FOTO: LAERDAL GLOBAL HEALTH

– Jeg følte på det store ansvaret. Men jeg var aldri i tvil om jeg skulle overta, jeg har ikke kunnet forestille meg en mer spennende og meningsfull jobb.

Altoppslukende

– Hva gjør du når du ikke redder liv?

– Hmm... ja... Jeg er ambisiøs og målrettet i det jeg gjør, og da blir gjerne jobben altoppslukende.

– Du ligger ikke i stabilt sideleie og slapper av, som Anne-dukken?

– Nei, det blir lite av det. Men jeg har familien min, tre barn, og etter hvert tre barnebarn. Egentlig er jeg et ivrig tur-menneske, har en Flatcoat setter og en Golden retriever, som jeg

og familien storkoser oss med.

– Jeg må spørre; for jeg heter Anne selv, og måtte lide under mange vitser når vi skulle lære hjertekompresjoner og munn-til-munn på Anne-dukken på skolen. Hvorfor navnet «Anne»?

– Nei, det var et veldig populært navn på 50- og 60-tallet. Vi trengte et navn til lekedukkene våre som hadde internasjonal appell. «Anne» fungerte veldig bra til det, ikke minst etter medieoppstyret da Princess Anne i England ble født i 1950. Over én million «Anne-dukker» ble solgt verden over. Da var det nærliggende å videreføre navnet for livrednings-dukken. ■

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1 Hvem er dette?
- 2 Mexico grenser til hvilke land?
- 3 Hva heter Afrikas største innsjø (i areal)?
- 4 Hva heter presidenten i Colombia?
- 5 I hvilket land ligger Den internasjonale domstolen?
- 6 Hva heter hovedstaden i Guatemala?

- 7 Hva heter presidenten i Egypt som ble fjernet fra makten av hæren nylig?
- 8 I hvilken religion slutter vielsesseremonien med at brudgommen knuser et glass med foten?
- 9 Er Afghanistan større enn Frankrike?
- 10 Hva heter Brasils største by?
- 11 Hva het den romerske prefekten som ifølge Bibelen tok den endelige beslutningen om å korsfeste Jesus?
- 12 Hvem var leder av Sovjetunionen under Cuba-krisen i 1962?

- 13 I hvilken Disney-film ble swahili-uttrykket «Hakuna Matata» udødeliggjort?
- 14 Og hva betyr det egentlig?
- 15 Når ble WTO (Verdens handelsorganisasjon) opprettet?
- 16 Hva heter den nye generalsekretæren i Flyktninghjelpen?
- 17 Hvem har skrevet boka «Heia Kabul»?
- 18 Hvem var bistandsminister i 1989?
- 19 Var det over 100 land som mottok norsk bistand i 2012?
- 20 I hvilket land bor det flest muslimer?

Ekspertnøtter

- 1 Hvilke to land på det afrikanske kontinentet grenser til bare én stat?
- 2 Hvilken artist het egentlig Farrokh Bulsara?
- 3 Er wolof, ewe eller swahili Senegals største afrikanske språk?

Svar: 1: Morgan Tsvangirai, politiker i Zimbabwe; 2: USA, Guatemala og Belize; 3: Lake Victoria; 4: Juan Manuel Santos; 5: Nederland; 6: Guatemala by; 7: Mohammed Morsi; 8: Jødedommen; 9: Ja; 10: São Paulo; 11: Pontius Pilatus; 12: Nikita Khrusjtsjov; 13: Løvenes konge; 14: «Det er ingen bekymringer»; 15: 1. januar 1995; 16: Jan Egeland; 17: Anders Sømme Hamner; 18: Tom Vraalsen; 19: Ja; 111; 20: Indonesia

Svar Ekspertnøtter: 1: Lesotho og Gambia; 2: Freddie Mercury; 3: Wolof

34 Bakerst

Bokanmeldelse

The Great African Land Grab?

Av Tor A. Benjaminsen

SIDEN STARTEN AV finanskrisen i 2008 og globale prisøkninger på mat og energi, har afrikansk jord som investeringsobjekt fått økt oppmerksomhet. Dette har resultert i det som omtales enten som «investeringer» eller «land grabbing» («jordran» på norsk) avhengig av hvilken side i en polarisert debatt man befinner seg på. Uansett side vil imidlertid konsekvensene kunne bli store i form av endringer i produksjon, miljø og makt- og eiendomsforhold.

Den italienske juristen Lorenzo Cotula er en av de som vet mest om disse konsekvensene. Han har gjennomført en rekke detaljerte studier av nye landbruksinvesteringer i Afrika. Denne boka er den beste analysen som i dag foreligger av disse prosessene og bør være obligatorisk lesning for alle som er interessert i afrikansk landbruk.

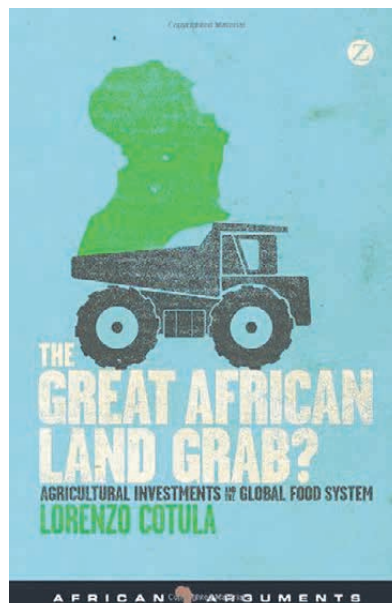
Cotula presenterer fire hovedargumenter. De nye investeringene må for det første ses i et historisk perspektiv. Han identifiserer tre tidligere prosesser

med tilsvarende konsekvenser – konfiskering av jord under kolonitiden, de første nasjonaliseringene etter uavhengigheten og dernest privatisering og tilraning av jord av nasjonale eliter. Dagens investeringer kommer som en forlengelse av disse prosessene.

For det andre er det et stort gap mellom størrelsen på rapporterte investeringer og hva som faktisk er blitt investert. Men dette innebærer ikke en bagatellisering av endringene, fordi mange avtaler er gjennomført uten at investeringene er iverksatt ennå. I tillegg finner Cotula at det er lokale eliter som er de største investorene og altså ikke utenlandske selskaper eller myndigheter. Og han finner at investeringene drives mer av jordspekulasjon på den ene siden og av Vestens behov for ny («grønn») energi på den andre, snarere enn av et behov for å øke matproduksjonen. Blant utenlandske investorer er det vestlige selskaper som dominerer og ikke nye aktører som Kina og andre asiatiske land, i motsetning til hva som ofte hevdes. Det er flest selskaper fra USA og Storbritannia, mens norske selskaper kommer på fjerde plass.

For det tredje, selv om småbønder har dyrket jorda og brukt utmarksressurser i generasjoner, er det vanligvis staten som formelt står som eier. Kontraktene er derfor oftest mellom

Lorenzo Cotula
(2013) *The Great African Land Grab? Agricultural Investments and the Global Food System*. London: Zed Books

investorene og staten og gir førstnevnte rett til langtidsleie av store arealer, som regel for en billig penge. Dette er ofte korte og uspesifiserte dokumenter som gir investorene store fullmakter, men som er svært vage på sosiale investeringer og jobbskaping. I tillegg er mange kontrakter ikke offentlig tilgjengelig.

For det fjerde diskuterer Cotula de sosiale konsekvensene av investeringene. Det finnes mange eksempler på feilslåtte prosjekter, mens suksesshistoriene er få. Det skapes

vanligvis langt færre jobber enn det som loves, og de som faktisk får arbeid bytter bort fast eiendom mot en usikker jobb. Resultatet blir ofte at folk får det verste av to verdener ved både å miste kontrollen over jorda si for så også å miste jobben når investeringene feiler.

Men ikke alt er negativt. Noen i lokalbefolkningen tjener også på disse investeringene. Dette kan være folk som ikke har hatt jord, men som har fått arbeid. Og det finnes også gode eksempler på sosiale investeringer (helsesentra, skoler, vannforsyning) som har kommet hele lokalsamfunn til gode.

Likevel er erfaringene med storskala landbruk som motor for utvikling i Afrika nedslående. Derfor trengs en ny politikk som setter småbønder i sentrum, mener Cotula. Problemet er at den afrikanske eliten tror at storskala landbruk er den rette vei til utvikling og modernisering. De har også en tendens til å feilaktig se småbønder og gjeterer som kunnskapsløse og uproduktive. Det finnes imidlertid alternative modeller for landbruksutvikling hvor bønder beholder kontrollen over jorda som tross alt er deres viktigste kapital. ■

Tor A. Benjaminsen er professor ved Universitetet for miljø- og biovitenskap.

«Likevel er erfaringene med storskala landbruk som motor for utvikling i Afrika nedslående.»

Hei. Er du mellom 25-29 år, har høyere utdanning, et par års arbeidserfaring og har lyst til å jobbe internasjonalt? Da er kanskje UN Youth Volunteers-programmet noe for deg?

- UNV Youth Nepal (Gender Based Violence)
- UNV Youth Nepal (Gender)
- UNV Youth Indonesia (Adolescent Sexual and Reproductive Health)
- UNV Youth Indonesia (Education for Sustainable Development)
- UN Volunteer (Governance Programme Officer, with emphasis on Public Administration), UNDP/ Occupied Palestinian territory (oPt); based in Jerusalem

Se mer informasjon på UD's hjemmesider

Gjør som 2509 andre: Følg oss og «lik» oss på facebook

BISTANDSAKTUELT

BISTANDSAKTUELT

Bistandsaktuelt er Norges ledende fagblad om bistands- og utviklings-spørsmål. Papirutgaven har et opplag på om lag 18700 eksemplarer, mens webutgaven har rundt 12 000 unike brukere per måned. Utgiver er Norad. Bladet har redaktørplakat. Bistandsaktuelt er vinner av Fagpresseprisen 2013.

ÅRETS FAGBLAD 2013

Frilanskontrakter – journalister

Bistandsaktuelt har nå ledig 2 separate kontrakter for frilansjournalister (konsulentkontrakter), samt én mindre kontrakt for fotojournalist. De to frilansjournalistkontraktene er for frilansere som skal jobbe med både papir- og netttavis, men hovedvekten av arbeidet vil være knyttet til netttavis. Arbeidet vil i hovedsak bestå i å skrive og redigere artikler til Bistandsaktuelt om norsk og internasjonal bistand, samt utenriks- og utviklingspolitiske emner. Fotojournalistkontrakten vil være knyttet til arbeid med fotografering, layout/design (av papirutgaven) og bildearkivering.

Alle tre kontrakter er for tre år. For kontraktene gjelder en opsjon for oppdragsgiver til å innvilge ytterligere ett års forlengelse av kontraktstiden ut over tre-årsperioden. Starttidspunkt for kontraktene er cirka 1. januar 2014. De to frilanskontraktene vil, hver for seg, ha en timeramme på maksimalt 1050 timer per år. Fotojournalistkontrakten vil ha en timeramme på 150 timer. For alle tre kontrakter gjelder en timepris per 2013 på kr. 369 per time, som vil bli justert i henhold til konsumprisindeks per 1. januar 2014.

Søkere (kontraktstilbydere) til de 2 frilansjournalistkontraktene må ha erfaring fra utenriksjournalistikk og/eller politisk journalistikk/økonomijournalistikk. Søkere (kontraktstilbydere) til fotojournalistkontrakten må ha tidligere yrkeserfaring fra arbeid med foto og design/layout. For alle tre kontrakter gjelder: Gode engelsk-kunnskaper, utdanning på universitets- /høgskolenivå og interesse for internasjonale utviklingsspørsmål er nødvendig. Det forutsettes deltakelse på ukentlige redaksjonsmøter og arbeid i tett kontakt med redaksjonen i Oslo, samt mulighet til å foreta reportasjereiser i utviklingsland.

Mer informasjon, blant annet om nødvendige vedlegg til tilbudet, vil bli lagt ut på www.doffin.no rundt månedsskiftet august/september 2013 – søk på «frilanskontrakter journalister». Kontraksanbudet ligger utlyst under Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad). (Ved eventuelle problemer/spørsmål: henvendelse bistandsaktuelt@norad.no).

Søknadsfrist (tilbudsfrist): 8. oktober 2013 kl. 13.00

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Anja Stokkan (27) vikarierer som bistandsrådgiver i Atlas-alliansen. Hun har utviklingsstudier fra New Zealand og en master i sosialgeografi fra Universitetet i København. I sin masteroppgave skrev hun om sosiale tjenester for barn med utviklingshemninger i Nepal. Hun har også jobbet i India for Lutheran World Service India.

John Sörbö ble i mai tilsatt som ny landdirektør for Norsk Folkehjelp i Libya. Han kombinerer stillingen som landdirektør med stillingen som teknisk rådgiver for Libyan Mine Action Centre i Tripoli. Han har blant annet tidligere vært prosjektleder og fungert som programleder for Norsk Folkehjelps mineprogram i Sør-Sudan hvor han arbeidet i åtte år.

Lars Tarald Kvam er ny kommunikasjonssjef for Statoil i Afrika sør for Sahara. Han har base i Oslo.

Turid Heiberg begynner i september i ny jobb i Stockholm som leder av barnerettighetsarbeidet til Østersjørådet (Council of the Baltic Sea States). Hun har tidligere jobbet som regionaldirektør for det svenske Redd Barna i Sør og Sentral Asia. De to siste årene har hun vært utstasjonert for norske Redd Barna i Kathmandu.

Christine Wiik er ny rådgiver for program og likestilling i Internasjonal avdeling i SOS-barnebyer. Hun er utdannet samfunnsgeograf med 15 års erfaring fra nasjonalt og internasjonalt likestillingsarbeid. De siste fem årene har hun drevet Nord/Sør-konsulentene.

Bente Humberst har fått permisjon fra Norad for å jobbe på ambassaden i Teheran.

Ny leder i Utviklingsfondet

Kari Helene Partapuoli er ny daglig leder i Utviklingsfondet. 42-åringen kommer fra jobben som leder for Antirasistisk Senter. Hun er utdannet sosialantropolog.

Du går fra antirasisme til utvikling. Hva var det som trakk deg til Utviklingsfondet?

—Miljø og utvikling er kanskje vår tids viktigste spørsmål. Utviklingsfondets satsning på klimatilpasset og bærekraftig landbruk for å bekjempe fattigdom var en av tingene som gjorde at jeg søkte jobben.

Hva tror du blir de største utfordringer i den nye jobben?

—Utviklingsfondets hovedfokus er fattige bønder. Bønder i utviklingsland merker klimaendringene ekstra godt. Omlaggingen til et robust landbruk som bedre kan tåle klimaendringene haster, og min største oppgave er å være med på å sikre at Norge fortsetter å ha fokus på bærekraftig landbruk i arbeidet med å bekjempe fattigdom.

Utenriksdepartementets **Alida Boye** er tildelt en høy utmerkelse av regjeringen i

Mali. På sin aller siste arbeidsdag ved ambassaden i Bamako ble Boye gitt ordenen «Chevalier de l'Ordre de la Republique de Mali». Boyes nære forhold til Mali, til landets historie, kultur og utvikling ble fremhevet under utdelingen.

Grethe Østern skal representere Norsk Folkehjelp i styret til Den internasjonale

kampanjen for å forby atomvåpen (ICAN). Hun er våpenpolitisk rådgiver i Norsk Folkehjelp.

Noragrics forskningsleder **Randi Kaarhus** har fått to professorater. Hun er blitt

professor i utviklingsstudier ved Noragric/UMB, og samtidig anerkjent som professor i antropologi av en komité nedsatt av Universitetet i Nordland.

Hans Peter Melby har fått permisjon fra Norad for å jobbe på ambassaden i Lusaka.

Helen Bjørnøy slutter som generalsekretær i Plan Norge etter fem og et halvt år for å bli fylkesmann i Buskerud.

Lise Stensrud, fagdirektør for anti-korrupsjon i Norad, går inn i et vikariat som

ministerråd/nestleder ved ambassaden i Dar Es Salaam. Hun har tidligere arbeidet ved ambassaden i Maputo som ambassaderåd og ved ambassaden i Luanda som ministerråd.

Ministerråd **Merete Lundemo** er utnevnt til ambassadør i Dhaka, Bangladesh.

Seniorrådgiver **Kjell Tormod Pettersen** blir Norges nye ambassadør i Katmandu.

Phumzile Mlambo-Ngcuka fra Sør-Afrika er ny leder av UN Women etter at Michelle Bachelet gikk av for å vende tilbake til politikken i Chile. Mlambo-Ngcuka har lang erfaring som politiker i Sør-Afrika og sivilsamfunnsaktivist både nasjonalt og internasjonalt.

Nye i Norad: **Linn Siri Benjamin-sen** har begynt i juridisk seksjon i Norad. **Felix Omondi Orwa Osok** har startet som førstekonsulent i et seks måneders engasjement i Seksjon for næringsutvikling. **Huyen Nguyen** har startet i et seks måneders engasjement i Avdeling for sivil samfunn.

Anette Brustad har startet som rådgiver i Personalseksjonen. Hun har en mastergrad fra NHH i siviløkonomi, strategi og ledelse og jobbet tidligere som HR-konsulent i Thommessen.

Terje Fjeldsgård Andersen har startet som rådgiver i Kommunikasjonsavdelingen. Han har utdanning innen både filosofi og markedsføringsledelse. Han var tidligere markedsjef i Bastion forlag.

Annelie Gabrielson er nå seniorrådgiver i Seksjon for ren energi. Hun har tidligere jobbet i Norad og har i mellomtiden jobbet blant annet i Sida.

Kim Kristmoen er ny seniorrådgiver Næringsseksjonen. Han er utdannet sivilingeniør og har tidligere jobbet i Norad. Etter det har han blant annet vært på den danske ambassaden i Nairobi.

Ingunn Nakkim har begynt som seniorrådgiver for Resultatseksjonen. Hun har en mastergrad innen sammenlignende politikk og kommer fra en stilling i Redd Barna.

Heidi Rommetvedt og Halvor Fridtjof Gregers Eriksen har begge startet som førstekonsulenter i Avdeling for Økonomisk utvikling, likestilling og styresett. De vil ha en administrativ støttefunksjon i avdelingen. Rommetvedt har arbeidet i Norad tidligere. Eriksen har tidligere arbeidet som rådgiver i Personalenheten i UD.

Thomas Poulsen har fått permisjon for å være medfølgende til Kambodsja.

Anne Torvik kom tilbake fra permisjon. Hun skal være administrativ støtte på avdelingen for Klima, energi og miljø.

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com
Espen Røst
espenrost@gmail.com
Anne Håskoll-Haugen
annehaugen@hotmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep
0300 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0300 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 27. august 2013

Opplag denne utgaven:

18 900 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca.

27. september 2013

CARE er en av verdens største humanitære organisasjoner. CARE International arbeider med å bekjempe fattigdom i 69 land og har et utstrakt bistandsfaglig nettverk. I 2011 fikk over 122 millioner mennesker hjelp gjennom CAREs prosjekter og programmer. CARE Norge har 20 ansatte og er medlem av CARE International. Vi søker medarbeidere til stillingene:

Fagrådgiver - resultatmåling, kvalitetssikring og læring

For mer informasjon om stillingene, se våre nettsider www.care.no

Søknad med CV registreres på www.compmapp.com

Søknad til stilling som Fagrådgiver: prosjektkode **1809HUW**, søknadsfrist 22. september 2013

-Vi ønsker å inspirere til handling

Mer enn en milliard mennesker lever for mindre enn én dollar dagen. Fire studenter fra California ville vite hvordan dét føles. Nå har prosjektet blitt film. **Av Espen Røst**

-Det var første gang jeg følte sult for alvor. Jeg var forberedt på en sultfølelse i magen, men ble veldig overrasket over hvordan det påvirket hodet mitt. Jeg klarte ikke å tenke klart, ble treig og hadde null energi, sier Zach Ingrasci, initiativtager og en av de fire studentene som bestemte seg for å reise til Guatemala for å leve på én dollar dagen.

For mange unge er det mellomamerikanske et billig, eksotisk reisemål med maya-ruiner og spanskstudier. Men for de amerikanske college-studentene var turen til Guatemala et sosialt eksperiment. Zach Ingrasci og Chris Temple hadde avsluttet studiene, da de sommeren 2010 dro til den fattige landsbyen Pena Blanca. Budsjett: én dollar dagen, det samme som mer enn én milliard mennesker i verden lever på. (FN har nå oppjustert dette

tallet til 1,25 dollar. Red.anm.)

På turen hadde de to utviklingsstudentene med seg to filmstudenter. Resultatet har blant annet blitt filmen «Living on One». Ifølge Ingrasci viser den hvor vanskelig det er å overleve på én dollar dagen. Samtidig, men kanskje viktigere, sier han; forsøker den å vise hvordan mikrokreditt - små lån til små næringsdrivende som ikke kan

«Ved å filme turen, følte vi at vi kunne bringe folk med oss på reisen. Vi håper vi gjør problematikken mer forståelig når de ser problemene gjennom våre øyne.»

Zach Ingrasci, filmskaper og aktivist

få tradisjonelle banklån - kan gjøre en forskjell.

- Ved å filme turen, følte vi at vi kunne bringe folk med oss på reisen. Vi håper vi gjør problematikken mer forståelig når de ser problemene gjennom våre øyne, sier Ingrasci til Bistandsaktuelt.

Filmen og videobloggene de fire studentene har laget er ifølge Ingrasci sett av mer enn 900 000 mennesker. Den vises nå på skoler og høyskoler over hele USA.

- Jeg husker en morgen da jeg våknet opp på jordgulvet i hytta vår etter å ha blitt bitt av lopper hele natten. Jeg visste ikke om vi ville ha nok penger til mat og til medisiner; Chris hadde fått giardia-bakterien, etter å ha drukket forurenset vann: En problemstilling som mennesker over hele verden står overfor hver eneste dag. Dette fikk oss til å skjønne hvor kreative og sterke fattige mennesker må være i hverdagen for i det hele tatt å overleve, forteller Ingrasci.

Han sier det som overrasket mest, var hvor stor innvirkning bare små endringer kan ha i fattiges menneskers liv, og forteller om 21 år gamle Rosa og hennes drøm om å bli sykepleier.

- Da hun gikk i 6. klasse ble hun tvunget til å oppgi studiene fordi faren hennes ble syk. Men flere år senere fikk hun mulighet til å starte sin egen vevstue, fordi hun fikk et mikrofinanslån. Ved hjelp av den nye inntekten har hun nå gjenopptatt studiene, og drømmen om å bli sykepleier lever videre. Rosa er en av de smarteste og mest innovative menneskene jeg har møtt i hele mitt liv. Det eneste hun manglet var mulighetene til å få gjøre livet sitt bedre, sier Ingrasci.

Mangler muligheter

Han mener det er et stort problem at så mange mennesker mangler

Zach Ingrasci og tre studentkolleger reiste til Guatemala for å finne ut om de klarte å leve for under 1 dollar dagen. - Sulten gjorde meg treg i hodet, sier Ingrasci til Bistandsaktuelt.

nettopp mulighetene:

- De har ikke tilgang til rent vann, helsetjenester og utdanning, og uten disse grunnleggende rettighetene har de rett og slett ikke muligheten for å forbedre livene sine slik mange av oss andre har, sier Ingrasci.

Nå håper studentene de kan få vise filmen i Norge og andre europeiske land. Men trenger verden en film der fire studenter reiser til et fattig land for å leve på én dollar dagen, for å forstå at mange mennesker i verden lider?

- Da vi studerte ble vi konstant konfrontert med den overveldende statistikken om at 1,1 milliarder mennesker lever på mindre enn 1 dollar dagen. Men statistikken forteller oss lite om hvordan det faktisk er å leve for så lite penger, og skaper ingen følelsesmessig tilknytning som inspirerer til effektive tiltak.

- Vi ønsker å inspirere til handling. Folk som har sett filmen har så langt donert mer enn 32 000 dollar til organisasjonen Whole Planet Foundation som støtter mikrofinans-prosjekter i 57 land, avslutter Zach Ingrasci. ■

Les mer om prosjektet og bestill filmvisning på www.livingonone.org/

Filmen «Living on one dollar» er sett av over 900 000 amerikanere så langt.